

БАНК ХОДИМЛАРИ, ИШБИЛАРМОНЛАР ВА ТАДБИРКОРЛАР ГАЗЕТАСИ

БАНК ХОДИМЛАРИ, ИШБИЛАРМОНЛАР ВА ТАДБИРКОРЛАР ГАЗЕТАСИ

1995 йил январдан бошлаб нашр этилмоқда

№ 11 (514) 2006 йил 15 март

РЕСПУБЛИКА ПУЛ-КРЕДИТ СИЁСАТИ КОМИССИЯСИ МАЖЛИСИДА

Республика Пул-кредит сиёсати комиссиясининг навбатдаги кенгайтирилган мажлисида Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Банклардаги депозит ҳисобварақлардан нақд пулдаги тўловларни узлуксиз таъминлаш кафолатлари тўғрисида" 2005 йил 5 августдаги Қарори ижроси ҳамда бошқа бир қатор масалалар муҳокама этилди. Мажлисни Ўзбекистон Республикаси Марказий банки Раиси, мазкур комиссия раиси Ф.МУЛЛАЖОНОВ бошқарди.

Амалга оширилган ишлар натижасида жорий йилнинг феврал ойида банк кассаларига нақд пулларнинг тушиши ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 58,5 фоиз, шу жумладан савдо тушумлари 55,9 фоиз ошди, шунингдек нақд пулларнинг банк кассаларига қайтиши 98,5 фоизни ташкил қилди.

Мазкур қарор талабларини бажариш мақсадида кўрилган аниқ чора-тадбирлар натижасида аҳолининг ижтимоий тўловлари, иш ҳақи, пенсия ва нафақаларни ўз вақтида тўлаб бориш таъминланмоқда. Шунингдек, аҳоли ва ҳўжалик юритувчи субъектларнинг нақд пулга бўлган талаби ўз вақтида қондирилмоқда.

Шу билан бирга мажлисда республикамизнинг айрим минтақаларида банк айланмасига нақд пул маблағларини жалб қилишнинг кўшимча манбаларини излаб топиш борасидаги ишлар қоникарсизлиги кескин танқид қилинди.

Мазкур масала юзасидан Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар Пул-кредит сиёсати комиссиялари ҳамда республика тижорат банклари раҳбарларининг ҳисоботлари эшитилди.

Мажлисда Андижон, Наманган, Фарғона ва Тошкент вилоятларида Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Банклардаги депозит ҳисобварақлардан нақд пулдаги тўловларни узлуксиз таъминлаш кафолатлари тўғрисида" 2005 йил 5 августдаги қарори ижросини таъминлаш мақсадида банк кассаларига топширилган нақд пулларнинг маблағлари билан чакана товар обороти ва пуллик хизматларнинг амалдаги ҳажмлари ўртасида фарқларни аниқлаш, шунингдек чакана савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси қорхоналарида назорат-касса машиналари ва ҳисобкитоб терминалларидан фойдаланиш аҳоли юзасидан етарли даражада таҳлиллар ўтказилмаётгани, айрим тадбиркорлар ва жисмоний шахсларнинг тегишли ҳужжатларсиз савдо фаолияти билан шуғулланаётгани қаттиқ танқид қилинди.

Шунингдек, мажлисда айрим ҳудудларда Вазирлар Маҳкамасининг «Пул маблағларининг банкдан ташқари муомаласини янада қисқартириш чора-тадбирлари тўғрисида»

2002 йил 5 августдаги Қарори талаблари етарли даражада бажарилмаётгани қайд этилди. Зеро, мазкур қарорнинг 11-бандида Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари зиммаларига вазирлик ва идоралар билан биргаликда истеъмол товарлари ишлаб чиқарувчи қорхоналарнинг фирма дўконларини очиш чораларини кўриш, уларни аҳоли зич жойлашган туманларда, бозорларда ва оммавий савдо қилинадиган бошқа масканларда жойлаштириш белгилаб қўйилганга қарамайдан ушбу вазифалар ижроси таъминланмаяпти. Айниқса, бу борадаги аҳвол Андижон, Наманган, Навоий, Фарғона ва Тошкент вилоятларида қоникарсиздир.

Бундан ташқари, айрим ҳудудларда аҳолига маиший ва пуллик хизматлар кўрсатиш аҳоли ҳам бугунги кун талабларига жавоб бермайди. Бу борадаги аҳвол Андижон вилоятининг Қўрғонтепа, Марҳамат, Жалолқудук туманларида, Наманган вилоятининг Мингбулок, Чортоқ, Поп туманларида, Фарғона вилоятининг Фурқат, Ўзбекистон, Охунбобоев туманларида, Тошкент вилоятининг Қуйичирчик, Пискент, Оҳангарон туманларида айниқса қоникарсиз бўлиб, уларда аҳоли жон бошига маиший хизмат кўрсатиш республика даражасидан бир неча мартага паст.

Мажлисда Андижон, Наманган, Тошкент ва Фарғона вилоятлари Пул-кредит сиёсати комиссиялари раҳбарлари нақд пулларнинг банкдан ташқари айланмасини қисқартириш, чакана савдо ва пуллик хизматлар кўрсатиш соҳаси қорхоналарининг нақд пул тушумларининг банк кассаларига тўлиқ топширилишини таъминлаш, ҳудудларда халқ истеъмоли товарлари ишлаб чиқарувчи қорхоналарнинг фирма дўконларини очиш борасидаги ишларининг самарадорлиги пастлиги учун қаттиқ огоҳлантирилди.

Мажлисда бу борадаги мавжуд аҳволни жойида таҳлил қилиш ва йўл қўйилган камчиликларни қисқа муддатларда бартараф этиш мақсадида жорий йилнинг 13 мартдан бошлаб Марказий банк, Бош прокуратура ва Давлат солиқ қўмитасининг тажрибали мутахассисларидан иборат бўлган ишчи гуруҳлари-

ни Андижон, Наманган, Фарғона ва Тошкент вилоятларига юборишга ҳамда ўрганиш натижаларини Комиссиянинг апрел ойидаги мажлисида муҳокама қилиб, унинг яқунлари бўйича Вазирлар Маҳкамасига тегишли ахборот беришга қарор қилинди.

Бундан ташқари, мажлисда ҳудудларда мутасадди идоралар томонидан аҳолига кўрсатилаётган коммунал хизматлар учун тўловларнинг ўз вақтида тўланишини таъминловчи самарали механизмларни жорий этиш ва коммунал тўловлардан мавжуд қарзларни ундириш масаласига жиддий эътибор берилмаётгани алоҳида таъкидланди.

Хусусан, Андижон, Сурхондарё, Фарғона, Тошкент вилоятлари ва Тошкент шаҳрида коммунал тўловлардан катта миқдорда қарздорликлар мавжуд. Мазкур ҳудудлардаги мутасадди идоралар томонидан ушбу қарздорликларни қисқартириш бўйича таъсирчан чоралар кўрилмаяпти.

Мажлисда ҳудудий Пул-кредит сиёсати комиссиялари ва республика тижорат банклари раҳбарлари зиммаларига Ўзбекистон Республикаси Президентининг нақд пул муомаласини такомиллаштириш ва банкдан ташқари айланмани қисқартириш, банклардаги депозит ҳисобварақлардан нақд пул тўловларини узлуксиз таъминлаш кафолатлари тўғрисидаги қарорлари талабларининг сўзсиз бажарилишини таъминлаш, бу масалани қатъий назоратга олиш вазифаси топширилди.

Бундан ташқари, мажлисда Давлат солиқ қўмитаси томонидан Вазирлар Маҳкамасининг «Пул маблағларининг банкдан ташқари муомаласини янада қисқартириш чора-тадбирлари тўғрисида» 2002 йил 5 августдаги Қарори ижросини таъминлаш борасида амалга оширилган ишлар, «Халқ банки» томонидан Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Жамғариб бориладиган пенсия тизimini такомиллаштириш ва техник жиҳозлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида» 2005 йил 28 июндаги Қарори талабларининг бажарилиши ҳамда «Савдогарбанк» томонидан Вазирлар Маҳкамасининг «Пластик картчалар асосида ҳисоб-китоб қилиш тизimini янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида» 2004 йил 24 сентябрдаги Қарори талабларининг бажарилиши тўғрисидаги масалалар муҳокама қилинди.

Мажлисда кўриб чиқилган барча масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Марказий банк Матбуот хизмати томонидан тақдим этилган.

БУ СОНДА:

2-3

Молиявий воситачи сифатида банкларнинг устувор вазифалари

4

«Ласточка» кредит уюшмаси: аудит натижалари

7

Жаҳон валюта бозорида янгиликлар

Чет эл валюталарининг сўмга нисбатан курси

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 2006 йил 14 мартдан бошлаб валюта операциялари бўйича бухгалтерия ҳисоби, статистик ва бошқа ҳисоботларни юритиш, шунингдек, божхона ва бошқа мажбурий тўловлари учун хорижий валюталарнинг сўмга нисбатан қуйидаги қийматини белгилади:*)

1 Австралия доллари	883,56
1 Англия фунт стерлинги	2081,24
1 Дания кронаси	193,09
1 БАА дирҳами	328,21
1 АҚШ доллари	1205,40
1 Миср фунти	210,55
1 Исландия кронаси	17,14
1 Канада доллари	1039,68
1 Хитой юани	149,76
1 Кувейт динори	4127,52
1 Россия рубли	43,02
1 Украина гривнаси	238,69
100 Ливан фунти	80,25
1 Малайзия ринггити	324,25
1 Норвегия кронаси	180,37
1 Польша злотийси	369,32
1 Сингапур доллари	740,78
1 СДР	1727,46
1 Туркия лираси	897,21
1 Швеция кронаси	153,43
1 Швейцария франки	916,17
1 ЕВРО	1439,85
10 Жанубий Корея вони	12,26
10 Япония иенаси	101,38

*) Валюта қийматини белгилаш чоғида Ўзбекистон Республикаси Марказий банки мазкур валюталарни ушбу қийматда сотиш ёки сотиб олиш мажбуриятини олмаган.

ЎЗБЕКИСТОН БАНКЛАРИ АССОЦИАЦИЯСИ ҲУЗУРИДАГИ "АХБОР-РЕЙТИНГ" БАНКЛАРАРО РЕЙТИНГ КОМПАНИЯСИ ТОМОНИДАН РЕСПУБЛИКА ТИЖОРАТ БАНКЛАРИ ФАОЛИЯТИНИНГ 2005 ЙИЛ ЯКУНЛАРИ БЎЙИЧА ЎТКАЗИЛГАН РЕЙТИНГ НАТИЖАЛАРИ

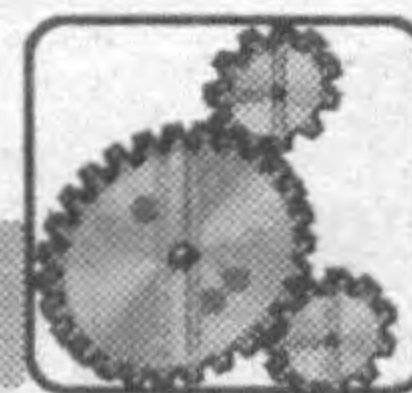
2005 йил якунлари бўйича ўтказилган рейтингда республикада фаолият юритаётган 29 та тижорат банкларидан 23 таси иштирок этди. Тижорат банкларининг 2004 ва 2005 йил якунлари бўйича рейтинг натижалари таққосланганда, банклар фаолиятининг ўртача рейтинг баҳолари кўтарилганлигини кузатиш мумкин. Тижорат банклари фаолиятининг қўламлилик ва ишончлилик каби муҳим кўрсаткичларида ижобий ўзгаришлар кузатилди: қўламлилик кўрсаткичининг ўртача қиймати 2004 йил якунлари бўйича 6,80 бални ташкил қилган бўлса, 2005 йил якунларига кўра 9,29 бални ташкил этди. Ишончлилик кўрсаткичининг ўртача қиймати эса ушбу давр мобайнида 41,71 балдан 50,97 балга кўтарилди.

(Давоми 3-бетда).

АҚШ доллари ва евронинг ваколатан банклар томонидан айирбошлаш шохобчаларида 2006 йил 14 март ҳолатига ўзбек сўмига нисбатан жорий этилган курси

Банк номи	АҚШ доллари		Евро	
	Харид	Сотиш	Харид	Сотиш
УЗР ТИФ МБ	1215,00	1220,00	1440,00	1460,00
"Асака" банки	1215,00	1220,00	1451,00	1457,00
"Узасаноатқурилишбанк"и	1215,00	1220,00	1442,00	1463,00
"Пахта Банк"	1218,00	1220,00	1455,00	1457,00
"Халқ банк"и	1218,00	1220,00	1440,00	1455,00
"Ипотекабанк"	1215,00	1220,00	1440,00	1450,00
АБН АМРО банк МБ Ўзбекистон А.Ж.	1210,00	1215,00	1445,00	1457,00
"УзДЭУбанк"	1210,00	1220,00	1453,00	1463,00
"Ғаллабанк"	1215,00	1220,00	1441,00	1459,00
"Трастбанк" АББ	1217,00	1220,00	1454,00	1464,00
"Алп Жамол Банк"	1215,00	1220,00	1452,00	1458,00
"Алоқабанк"	1217,00	1220,00	1440,90	1462,40
"У-Т банк"	1218,00	1220,00	1440,00	1460,00
"Туронбанк"	1215,00	1220,00	1441,00	1446,00
"Равнақбанк"	1218,00	1220,00	1450,00	1470,00
"Савдогарбанк"	1215,00	1220,00	1440,00	1450,00
"Ипак йули" банки	1215,00	1220,00	1451,32	1457,29
"Тадбиркорбанк"	1215,00	1217,00	1451,00	1454,00
"Туркистон" банк	1218,00	1220,00	1455,00	1458,00
"Даврбанк"	1215,00	1217,00	1450,00	1465,00
"Кредит-Стандарт" банки	1208,00	1217,00	1440,00	1460,00
"Капитал банк"	1218,00	1220,00	1440,00	1460,00
"Содерат банк"	1215,00	1220,00	1440,00	1460,00
"Хамкор" банк	1218,00	1220,00	1440,00	1460,00
"Универсалбанк"	1215,00	1220,00	1451,00	1457,00
"Парвинабанк"	1216,00	1218,00	1445,00	1455,00

МОЛИЯВИЙ ВОСИТАЧИЛИК РОЛИНИ БАЖАРИШДА БАНК ТИЗИМИ ОЛДИГА ҚЎЙИЛГАН УСТУВОР ВАЗИФАЛАР

Вазирлар Маҳкамасининг 2005 йилда мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш якунлари ва 2006 йилда иқтисодий ислохотларни чуқурлаштиришнинг муҳим устувор йўналишларига бағишлаб ўтказилган мажлисидаги Президентимизнинг маърузаларида банк тизимида амалга оширилиши лозим бўлган бир қатор вазифалар белгилаб берилди.

Жумладан, нақд пулларни банкдан ташқари айланмасини кескин қисқартириш ва пул муомаласини мустаҳкамлаш, миллий валюта барқарорлигини мустаҳкамлаш билан бир қаторда мижозларнинг депозит ҳисобрақамлари доирасида нақд пулларнинг ҳеч қандай қийинчиликсиз бемалол берилиши, нақд ва нақд бўлмаган пул муомаласини тўлиқ унификация қилиш ҳамда нақд пулсиз ҳисоб-китобларда пластик карточкалардан фойдаланиш ҳисобига аҳоли ва бизнес вакилларининг банк тизимига бўлган ишончини мустаҳкамлаш;

кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларига микрокредитлаш ва микролизинг бўйича қайтариш кафолатлари шарти билан йиллик 5 фоиздан ошмаган имтиёзли кредитлар ажратишни кўзда тутувчи, барча ҳудудларда ўз филиалларига эга бўлган ихтисослашган банк ташкил қилиш;

республикада маҳаллий ишлаб чиқаришни рағбатлантириш мақсадида қайтариш кафолатлари асосида аҳолига, айниқса қишлоқ жойларида яшайдиган аҳолига узоқ муддат фойдаланиладиган товарларни (мебел, телевизор, холодильник, кир ювиш машиналари, мураккаб маиший ва бошқа электрон техникаларни) сотиб олиш учун кредитлар ажратишга алоҳида эътибор қаратиш лозимлиги айтиб ўтилди.

Шу билан бирга, давлатимиз раҳбари банк тизимида муайян хато ва камчиликлар мавжудлигини, хусусан банклар фаолияти хўжалик субъектлари, кичик бизнес, фермерлик ҳамда хусусий тадбиркорлик вакилларининг жиддий эътирозларига сабаб бўлаётганлигини, қолаверса, пул-кредит сиёсати мутаносиблигини таъминлашнинг замонавий воситалари, яъни пул агрегатларини бошқаришда бозор механизмларидан сўст фойдаланилаётганлигини бўлишига ўтдилар. Шунингдек, банкларнинг капиталлашуви ва молиявий барқарорлигини ошириш, уларнинг ресурс базасини аҳоли ва хўжалик субъектларининг бўш пул маблағларини жалб қилиш ҳисобига кўпайтириш борасидаги вазифалар етарли даражада бажарилмаётганлигини ҳам алоҳида таъкидлаб ўтдилар.

Дарҳақиқат, ҳар қандай иқтисодиётда, айниқса молиявий институтлар энди шаклланиб бораётган ўтиш иқтисодиётида жамиятни таркибий жиҳатдан янгиллаш, самарали макроиқтисодий ислохотларни амалга ошириш, ишлаб чиқаришни ривожлантириш ва янги иш жойларини ташкил қилиб, аҳолининг турмуш даражасини яхшилашда соғлом банк тизимининг мавжуд бўлиши муҳим рол ўйнайди.

Ўтган йиллар давомида ушбу мақсад ва вазифалардан келиб чиққан ҳолда, Марказий банкнинг пул-кредит сиёсати миллий валюта барқарорлигини таъминлаш ва инфляция даражасини пасайтириш орқали реал иқтисодий ўсиш учун қулай шарт-шароит яратишга йўналтирилди. Шунингдек, банк тизими томонидан амалга оширилган ишлар асосан аҳоли жамғармаларини депозитларга жалб қилиш ва ушбу маблағлар ҳисобидан инвестицион лойиҳаларни молиялаштириш орқали иқтисодиётнинг реал секторини ривожлантиришдан иборат бўлди.

Шуни алоҳида таъкидлаб ўтиш лозимки, ўтиш иқтисодиётига хос бўлган

муаммоларни бошидан кечирган ҳолда республикада банк тизими асосий эътиборни ижтимоий-иқтисодий ҳолатни яхшилаш ва макроиқтисодий барқарорликни таъминлашга қаратди.

Жумладан, республикада ҳукумати ва Марказий банк томонидан инфраструктурани яхшилаш, аҳолининг кундалик эҳтиёжлари учун зарур бўлган халқ истеъмоли товарлари ишлаб чиқариш ва янги иш ўринларини ташкил қилишга қаратилган пул-кредит сиёсати амалга ошириб борилди.

Макроиқтисодий ҳолатни барқарорлаштириш ва банк-молия тизимини либераллаштириш соҳасида олиб борилган ишлар натижасида Марказий банк томонидан инвестицион лойиҳаларни ва бюджет тақчиллигини қоплаш учун марказлашган кредитлар бериш механизмлари ва пул-кредит сиёсатининг планли иқтисодиётга хос бўлган касса режаларини назорат қилиш ҳукумат қарорлари асосида бекор қилинди.

Натижада, Марказий банк учун пул-кредит кўрсаткичлари устидан самарали назорат қилишни таъминлаш ва пул агрегатларини тартибга солишнинг замонавий усулларини амалиётга кенг жорий этиш имконияти пайдо бўлди.

Хусусан, Марказий банк ривожланган давлатлар тажрибаларини ўрганиб борган ҳолда, пул муомаласини такомиллаштириш мақсадида монетар сиёсатнинг бозор механизмларини, жумладан, юқори ликвидли қимматли қоғозлар олди-сотди операциялари (очиқ бозор операциялари) ва мажбурий захиралар, ҳамда қайта молиялаш ставкасини бошқариб боришни кенг татбиқ этди.

Хукуматимиз ва Марказий банк томонидан амалга оширилган ушбу чора-тадбирлар натижасида истеъмоли товарлари нархлари ўсиши – инфляция даражаси кескин пасайтирилди ва охириги уч йилликда унинг ўртача кўрсаткичи 5,1 фоиз бўлишига эришилди.

Инфляция кўрсаткичларининг паст даражада бўлиши ҳамда аҳоли жамғармаларини банк омонатларига жалб қилиш учун қулай шарт-шароитлар яратилганлиги, шунингдек, банклардаги омонатларнинг қонун асосида кафолатланганлиги ва сир тутилиши натижасида аҳолининг банкдаги депозит маблағлари охириги уч йилда беш бараварга ўсиб, 450 млрд. сўмга етди.

Барқарор фаолият кўрсатувчи банк тизимини барпо қилиш уларнинг капиталлашув даражасига ҳам боғлиқдир. Республика ҳукумати ва Марказий банк томонидан банкларнинг капиталлашув даражасини ошириш мақсадида акциядорлик тижорат банклари устав капиталининг энг кам миқдорини 2007 йилнинг 1 январигача 5 млн. АҚШ доллари ва хусусий банкларнинг устав капиталини 2,5 млн. АҚШ доллари эквивалентига етказиш учун аниқ чора-тадбирлар ишлаб чиқилди.

Кўрилган тадбирлар натижасида республика тижорат банкларининг жами капиталли ўтган йил давомида 107 млрд. сўмга ёки 13 фоизга ошиб, жорий йилнинг 1 январь ҳолатига 931 млрд. сўмни ташкил этди.

Шуни таъкидлаш жоизки, молия бозорида банк акцияларининг иккиламчи бозори ривожлантирилиши орқали уларнинг капиталлашув даражасини янада кўпайтириш имконияти яратилади.

Банк тизимининг воситачилик ролини ошириш мақсадида жалб қилинган

маблағлардан самарали фойдаланган ҳолда молиявий ресурсларни ўзини ўзи қоплайдиган ва даромадли инвестицион лойиҳаларга йўналтиришга алоҳида эътибор берилмоқда.

Республикада банк тизимининг инвестицион жараёнларда иштирокини кенгайтириш мақсадида корхона ва ташкилотларни хусусийлаштиришда бир қатор имтиёзлар мавжудлиги ва банклар ушбу акциядорлик жамиятларининг ишончли бошқарувида фаол иштирок этаётганлигини алоҳида таъкидлаш жоиз. Хусусан, тижорат банкларига қимматли қоғозлар бозорида акцияларнинг бирламчи олди-сотдиси билан шуғулланиш ҳамда хусусийлаштирилаётган корхоналар акцияларининг 50 фоизгача миқдорини сотиб олишларига ҳукумат қарорлари асосида рухсат берилди.

Натижада, тижорат банклари томонидан корхоналар акцияларига йўналтирилган инвестициялари 2005 йил давомида 2,1 мартага ошиб, жорий йилнинг 1 январь ҳолатига 104 млрд. сўмни ташкил этди.

Президентимиз таъкидлаб ўтганларидек, ўтган йилда хусусий секторни кенгайтириш, кичик бизнес, фермер хўжаликлари ва тадбиркорликни жадал ривожлантириш борасида туб бурилишга эришилди.

Жумладан, 2005 йилда ушбу соҳани молиялаштириш мақсадида банк тизими томонидан кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини молиявий қўллаб-қувватлаш учун 420 млрд. сўм ва фермер хўжаликларига жами 372 млрд. сўмлик имтиёзли кредитлар ажратилди ва шунинг ҳисобига жойларда қўшимча 90 мингга яқин ишчи ўринлари ташкил этилди.

Шунингдек, аҳолига ажратилган микрокредитлар, шу жумладан аҳолига автомобиллар ҳамда узоқ муддат фойдаланиладиган уй-рўзғор буюмлари сотиб олиш ҳамда чорвачиликни ривожлантириш соҳасига берилган микрокредитлар ҳажми 2,5 бараварга ошиб, 262 млрд. сўмни ташкил этди.

Умуман олганда, тижорат банклари томонидан 2005 йил давомида иқтисодиётга берилган кредитлар миқдори 58 фоизга ошиб, узоқ муддатга берилган кредитларнинг салмоғи 81 фоизни ташкил қилди.

Президентимиз таъкидлаб ўтганларидек, нақд пул олишдаги чекловларнинг бекор қилиниши ва бу борадаги талабларга банклар томонидан қатъий риоя этилиши, нақд пул тушумининг ўз вақтида ва тўлиқ топширилиши устидан назоратнинг кучайтирилиши банк-кредит тизимини либераллаштиришда муҳим қадам бўлди.

Нақд пул муомаласини тартибга солишнинг маъмурий усулларидан воз кечилиб, бозор иқтисодиётига хос бўлган замонавий воситалардан кенг фойдаланишда банк тизимида телекоммуникация алоқалари, интернет ва электрон ҳисоб-китоблар тизимининг жадал суръатлар билан ривожланиб бораётганлиги муҳим аҳамиятга эга бўлди.

Натижада, молия бозорида маблағларни жалб қилиш ва уларни инвестицион лойиҳаларга йўналтиришга қаратилган жараёнлар соддалаштирилди ва бу мазкур соҳада қилинадиган харажатларнинг қисқаришига хизмат қилмоқда.

Президентимиз таъкидлаганларидек, "Айниқса, кейинги йилларда телекоммуникация алоқаси ва молия банк тизимида хизматларнинг янги турлари тез суръатлар билан ривожланаётгани эътиборга сазовордир".

Дарҳақиқат ҳозирги кунга келиб, банк тизимида замонавий банк технологияларининг жорий этилиши республикада ҳисоб-китоблар тизимини янги босқ-

ичга кўтарди. Чунончи, бугунги кунга келиб банклар хўжалик субъектлари ўртасидаги молиявий операцияларни реал вақт тизимида амалга оширмоқдалар.

Банк тизимида жорий этилган бундай ҳисоб-китоблар республикада иқтисодиётда ва молия бозорида ривожланган давлатларда мавжуд бўлган банк операцияларини ҳам амалга ошириш имконини берди.

Жумладан, 2005 йилда нақд пулсиз ҳисоб-китобларнинг илғор шакли бўлган пластик карточкаларнинг амалиётда кенг жорий этилиши натижасида ўтган йилда бундай карточкаларнинг умумий сони беш баробарга ошди ва ушбу пластик карточкалар асосидаги ҳисоб-китобларни амалга ошириш учун савдо шохобчаларида 11 мингтага яқин терминаллар ўрнатилди ва улар орқали амалга оширилган транзакциялар 143 млрд. сўмни ташкил қилди.

Шунингдек, ўтган йилда аҳоли, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари, деҳқон ва фермер хўжаликларига банк хизматларидан фойдаланишда қўшимча қулайликлар яратиш мақсадида 320 та мини-банк ташкил этилгани ва уларнинг сони 1450 тага етганлиги, шу билан бирга 715 та махсус жамғарма кассалари ташкил этилганлиги ҳамда "Банк-Мижоз" дастури орқали 3 мингга яқин мижозларга хизмат кўрсатилаётганлигини ижобий натижалар қаторига киритиш мумкин.

Янги хизмат турларидан яна бири аҳоли пул ўтказмаларининг онлайн тизимига ўтиши, яъни дунёнинг хоҳлаган чеккасидан реал вақтда пул маблағларини қабул қилиш ва ўтказиш тизимининг жорий қилинишидир.

Банк тизими иқтисодиётимизда локомотив ролини бажариши учун қандай долзарб муаммоларни ҳал этиш лозим?

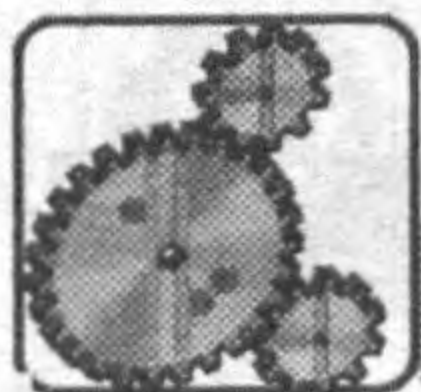
Банкларнинг фонд бозорида фаол иштирок этишлари ҳамда кредитлар ажратишдаги фаолияти уларнинг катта тавakkалчиликлари билан боғлиқ. Дарҳақиқат, жаҳон тажрибасидан ҳам маълумки, ушбу бозорда тавakkалчилик даражаси қанча юқори бўлса, ундан олинандиган фойда ҳам шунчалик юқори бўлади.

Жаҳон банкчилик тажрибасидан маълумки, банк-молия бозорида қимматли қоғозлар сотиб олиш ёки кредитлар ажратишда **ассиметрик информация**, яъни банкнинг мижоз тўғрисида ва мижознинг эса, кредитларни самарали ишлаши бўйича тўлиқ маълумотга эга бўлмаслиги муаммони вужудга келтиради.

Натижада, банклар томонидан кредит бериш жараёнида қарз олувчиларни **нотўғри танлаш** муаммоси юзага келиб, кредит ажратилгандан кейин мижознинг бизнес режасида кўрсатилмаган, тавakkалчилиги юқори бўлган операцияларни амалга ошириши натижасида **ишончсиз ҳаракат** (морал ҳазард) муаммоси пайдо бўлади.

Биринчидан банк тизими олдидаги **нотўғри танлов муаммосини** ҳал қилиш борасида кредит олувчилар (корхона ва ташкилотлар)нинг молиявий ҳисоботларининг шафқофлиги (очиқ-ойдинлиги) ва ҳаққонийлигини таъминлаш, яъни улар томонидан бухгалтерия ҳисоботлари тўлиқ ва батафсил юритилишига, айниқса инвестицион лойиҳаларга мўлжалланган бизнес режаларининг пухта ишлаб чиқишига эътибор бериш орқали кредитлар қайтарилиши бўйича хатарлар (рисklar) олдини олиш мумкин.

Иккинчидан, банклар томонидан амалга оширилаётган операциялар, жумладан, кредитлар беришда банк ва мижоз ўртасида тузиладиган шартнома шартларини аниқ кўрсатиш ва

уларнинг тўлиқ бажарилишини таъминловчи тизимни ташкил қилиш лозимдир. Бунда асосан мулкчиликнинг қонуний асосларини шакллантириш ва қарз олувчилар томонидан гаровга қўйилган моддий бойликларни баҳоловчи хўжалик субъектлари (нотариус, техник инвентаризация бюроси, ер кадастри) берган маълумотларга асосан эмас, балки банкнинг масъул ходимлари томонидан ушбу гаровга қўйилган мол-мулкни қайта баҳолашнинг қонунчиликда белгиланиши кредитларнинг қайтарилишини таъминлашга хизмат қилади.

Амалдаги қонунчиликка асосан аксарият ҳолларда кўчмас мулк, автомобил ва юқори ликвидли товарларни рўйхатга олиш ва баҳолаш нотариус, техник инвентаризация бюроси кабиларга юклатилган ва уларнинг маълумотларига таянган ҳолда банклар томонидан кредит берилади. Аммо айрим ҳолларда улар томонидан ушбу гаровга қўйилган мулклар реал нархидан бир неча баробар юқори даражада баҳоланади. Натижада, тижорат банклари томонидан потенциал юқори бўлган қарз олувчиларни танлашда муаммолар вужудга келади ва бу эса хатари юқори бўлган кредитларнинг ажратилишига олиб келади.

Кўпчилик ҳолларда кредит олувчилар томонидан ўз зиммаларидаги мажбуриятларнинг тўлиқ амалга оширилиши туфайли, шунингдек, аниқ бизнес режасининг ишлаб чиқилиши ва кредит олингандан кейин ушбу режага тўлиқ амал қилиниши, қолаверса, банк ушбу бизнес режанинг ҳар бир босқичи қандай амалга ошириладилигини хабардор бўлиб туриши натижада кредиторлар томонидан амалга оширилиши мумкин бўлган **ишончсиз ҳаракат (морал ҳазард)** муаммолари олди олинади, яъни кредитларнинг тўлиғича қайтарилишига замин яратилади.

Хусусан, молия интизомини янада мустаҳкамлаш ва кредит хатарларини камайтириш мақсадида Марказий банкда тижорат банклари ва уларнинг қарз олувчиларини кредит тарихи ва операциялари, қарз олувчиларнинг мажбуриятларини таъминлаш турлари тўғрисидаги маълумотлар базасини шакллантириш ҳамда кредит ахборотининг ягона реестрини юритиш ва банклар сўровига асосан кредит олувчилар тўғрисида маълумотларни тақдим этувчи Кредит ахбороти миллий институти ташкил этилди.

Ушбу институт тақдим этган қарз олувчилар тўғрисидаги маълумотнома асосида банклар кредит бериш тартибини белгилаб боради. Банк тизими томонидан қарз олувчиларнинг кредит тарихи тўғрисидаги ягона ахборот тизимини шакллантиришнинг пировард мақсади ҳам айнан банк мижозларининг ишончсиз ҳаракатларининг ва кредит ресурсларини қайтмаслик хавфининг олдини олишдан иборатдир.

Молия бозорида банкларнинг воситачилик роли ошишида банк ходимларининг малака ва кўникмаларининг юқори даражада бўлиши, яъни иқтисодиётни ҳар томонлама таҳлил қилган ҳолда юқори даромад келтирувчи, банк кредитлари хатарларини бошқаришни мақбуллаштирувчи мутахассислар талаб қилинмоқда. Ушбу вазифадан келиб чиққан ҳолда барча тижорат банклари учун юқори малакали кадрларни тайёрлаш мақсадида Банк молия академиясида "Лойиҳаларни молиялаштириш" факультети ташкил этилди.

Бу борада амалга ошириладиган ишларни изчил давом эттириш ва 2006 йилда иқтисодий ислохотларни чуқурлаштиришда банкларнинг воситачилик ролини ошириш учун банк тизимида асосий устувор йўналишлар куйидагилардан иборат бўлади.

Биринчидан, Марказий банк олдида турган асосий устувор вазифа - миллий валюта барқарорлигини таъминлашга йўналтирилган монетар сиёсатни давом эттирган ҳолда, пул агрегатларини бошқаришнинг замонавий бозор воситаларидан кенг фойдаланиб бориш.

Иккинчидан, пул муомаласини мустаҳкамлаш, нақд пулларнинг банкдан ташқари айланмасини кескин қисқартириш, аҳоли ва хўжалик субъектларининг банк тизимига бўлган ишончини янада мустаҳкамлаш мақсадида ўз мижозларининг депозит ҳисобрақамларидаги мавжуд маблағлар доирасида нақд пулларни ҳеч қандай чекловларсиз берилишини таъминлаш.

Учинчидан, банкларнинг капиталлашув ва молиявий барқарорлигини ошириш, уларнинг ресурс базасини кўпайтириш учун аҳоли жамғармаларини ва хўжалик субъектларининг бўш пул маблағларини банклардаги муддатли омонатларга жалб қилиш ва молия бозорида банк акцияларининг иккиламчи бозорини ривожлантириш бўйича аниқ чора-тадбирлар кўриб бориш.

Тўртинчидан, пул муомаласини мустаҳкамлаш, нақд пулсиз ҳисоб-китоблар тизимини янада такомиллаштириш мақсадида чакана савдо ва хизмат кўрсатиш соҳасида терминаллар орқали пластик картчакалар билан ҳисоб-китоблар амалга оширилишини кенг жорий этиш.

Бешинчидан, ташкил этиладиган янги ихтисослашган банк орқали кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларига микрокредитлаш ва микролизинг бўйича турли хизматлар кўрсатишнинг янги механизмларини жорий қилиш.

Олтинчидан, кичик бизнес, фермер ва деҳқон хўжаликларини ривожлантиришга қаратилган ишларни изчил давом эттириш ва ушбу соҳага ажратиладиган кредитлар ҳажмини кўпайтириб бориш.

Еттинчидан, маҳаллий ишлаб чиқаришни ривожлантириш ва аҳолининг турмуш даражасини янада яхшилаш мақсадида тижорат банклари томонидан нафақат энгил автомобил харид қилишни кредитлашга, балки республикада ишлаб чиқарилган узоқ муддат фойдаланиладиган меҳел, телевизор, холодильник, кир ювиш машиналари ва бошқа электротехникаларни харид қилиш учун микрокредитлар беришни амалиётга кенг татиб этиб бориш.

Саккизинчидан, маҳаллий ишлаб чиқаришни рағбатлантириш орқали экспорт салоҳиятини янада ошириб, валюта тушумларини кўпайтириш ва ўз навбатида ички валюта бозорида валютага бўлган талабни тўлиқ қондириб борган ҳолда валюта захираларини ошириб бориш.

Шуни таъкидлаш жоизки, ҳозирги кунда тижорат банклари томонидан бир қатор банк фаолиятига хос бўлмаган функциялар амалга оширилиб келинмоқда. Бу эса ўз навбатида банкка нисбатан ишонччи пасайтириб мижоз ва банк ўртасидаги ҳамкорликка салбий таъсир қилмоқда.

Банкларнинг аҳоли ва хўжалик субъектларига хизмат кўрсатиш даражасини ривожланган давлатлар даражасига кўтариш ва замонавий банк хизматларини жорий этиш ва уларга нисбатан ишонччи янада ошириш ҳамда мижозлар билан ҳамкорликда ишлаши учун уларни банкка хос бўлмаган функциялардан озод қилиш мақсадга мувофиқдир.

Шунингдек, тижорат банклари томонидан ўз мижозларининг тўлов топшириқномаларини календар навбати тартибидан бажарилишига ўтиш ҳисоб-китоблар тизимини янада мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Ушбу муаммоларнинг ҳал қилиниши нақд пул муомаласини такомиллаштириб боришга, аҳоли ҳамда хўжалик субъектларининг банк тизимига нисбатан ишонччи янада ошишига ва ҳақиқий ҳамкорга айланишига замин яратади. Шунингдек, бу банкларнинг молия бозорида воситачилик роли ошишига олиб келади ва иқтисодиётнинг реал секторига ажратиладиган кредитларининг самарали фойдаланилишига ҳамда кредитларнинг муддатида қайтарилишига хизмат қилади.

Мубин МИРЗАЕВ,
Монетар сиёсат ва иқтисодий таҳлил департаменти директор ўринбосари.

ЎЗБЕКИСТОН БАНКЛАРИ АССОЦИАЦИЯСИ ҲУЗУРИДАГИ "АХБОР-РЕЙТИНГ" БАНКЛАРАРО РЕЙТИНГ КОМПАНИЯСИ ТОМОНИДАН РЕСПУБЛИКА ТИЖОРАТ БАНКЛАРИ ФАОЛИЯТИНИНГ 2005 ЙИЛ ЯКУНЛАРИ БЎЙИЧА ЎТКАЗИЛГАН РЕЙТИНГ НАТИЖАЛАРИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

Тижорат банклари активларининг сезиларли даражада ўсиши ва умумий даромадлар ҳажмининг ижобий ўзгариши кўламлилиқ кўрсаткичининг ўсишига сабаб бўлди. Рейтингда иштирок этган банкларнинг умумий активлари 2005 йил мобайнида 6 фоизга ортди. Активларнинг асосий қисми кредитлар ва ликвид маблағлардан иборат бўлиб, улар умумий активларнинг 83 фоизидан ортироғини ташкил қилмоқда. Таҳлил этилган даврда иқтисодиётнинг номолиявий соҳаси субъектларига ажратилган ссудаларнинг ҳажми 16 фоиз, ликвид маблағларнинг ҳажми эса 55 фоизга ўсди. Ликвид маблағларнинг ўсиши нақд пул (2 баробар), Марказий банк (59 фоиз) ва бошқа банклардаги маблағлар (27 фоиз) ҳажмининг ортиши ҳисобига таъминланди.

Банклар актив операциялари кўламининг янада кенгайишига ресурс базасининг мустаҳкамлаши сабаб бўлди. Таҳлил қилинган давр мобайнида банкларнинг жалб қилинган маблағлари 49 фоизга ортди, бунинг натижасида умумий мажбуриятларнинг сальмосидаги салмоғи 84 фоиздан 86 фоизга ўсди. Номолиявий соҳа субъектларининг банклардаги депозитлари ва ссудалар тижорат банклари томонидан жалб қилинган ресурсларнинг асосий манбаи бўлиб қолмоқда. Бу икки манба биргаликда умумий банк мажбуриятларининг 81 фоизини ташкил этмоқда. 2005 йилда мижозларнинг банк депозитларидаги маблағлари ҳажми 49 фоизга ўсди. Бу кўп жиҳатдан муддатли депозитлар ҳажмининг ортиши (49 фоиз) ҳисобига таъминланди. Шунингдек, жамғарма депозитлари (64 фоиз), жалб қилинган ссудалар (12 фоиз) ва бошқа банклар маблағлари ҳажмининг (36 фоиз) ўсиши кузатилди.

Банклар фаолиятини молиялаштиришнинг барқарор манбаи бўлган акциядорлик капитали асосан тақсимланмаган фойда (56 фоиз) ва устав капитали (32 фоиз) ҳисобига шаклланмоқда. Тижорат банкларининг умумий акциядорлик капитали ўтган давр мобайнида 20 фоизга ўсди. Акциядорлик капитали таркибида устав капитали 7 фоиз ва тақсимланмаган фойда 23 фоизга ўсганлиги кузатилди.

Банклар фаолиятини баҳолашда ишончлилиқ кўрсаткичи муҳим омил бўлиб, бунда капиталнинг етарлилиги, активларнинг сифати ва ликвидлилиқ каби кўрсаткичлар инobatга олинди. 2005 йил якунларига кўра ишончлилиқ кўрсаткичининг якуний рейтинги 41,71 балдан 50,97 балга кўтарилди. Ушбу кўрсаткичнинг ижобий ўзгариши банклар ликвидлигининг ўсиши, жумладан, банкларнинг нақд (касса қолдигининг муайян депозит мажбуриятларига нисбати) ва нақдсиз кўринишдаги (ликвид маблағларнинг муайян депозит мажбуриятларига нисбати) ликвидлигининг ўсиши ҳисобига эришилди.

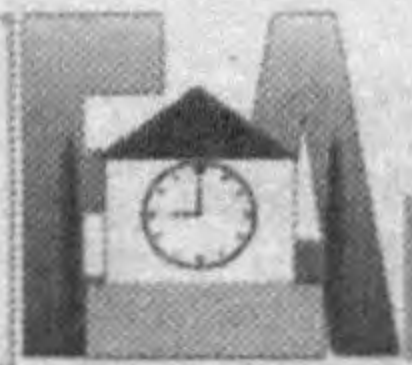
Таҳлил қилинган давр мобайнида банклар капиталининг етарлилигини белгиловчи кўрсаткич 39,85 балдан 40,95 балга, активлар сифатини аниқловчи кўрсаткич эса 47,62 балдан 55,25 балга кўтарилди. Хатарли активлар микдорининг умумий активлардаги салмоғи 75 фоиздан 67 фоизга камайди ва бу активлар сифатини ошишига ижобий таъсир этди. Ушбу жараён банк хизматларини кўрсатиш бўйича рақобат кучайиши ва иқтисодиётда фоиз ставкаларининг тушиб бораётган бир пайтда банклар активларининг даромадлиги камайишига таъсир этмоқда.

Банклар фаолиятининг самарадорлигини белгиловчи муҳим кўрсаткичлардан бири – уларнинг рентабеллик даражасидир. Банкларнинг рентабеллик даражаси бўйича рейтингни аниқлашда банк операцияларининг даромадлигини акс эттирувчи уч кўрсаткич – устав капитали, акциядорлик капитали ва умумий активлар рентабеллиги инobatга олинди. 2005 йил якунлари бўйича рейтингда иштирок этган банклар устав капитали рентабеллиги ўртача 46 фоизни, акциядорлик капитали рентабеллиги – 17 фоизни, умумий активлар рентабеллиги – 3 фоизни ташкил этди. Банклар фаолиятининг рентабеллик даражасига молия бозорларидаги фоиз ставкаларининг тушиб бориши ва инфляция даражасининг пасайиши таъсир кўрсатмоқда. Шунга қарамастан, республикада банк операциялари рентабеллигининг ўртача қиймати нисбатан юқори даражада бўлиши таъминланмоқда.

Йирик тижорат банклари фаолиятининг рейтинг баҳолари		
Банклар номи	Якуний рейтинг бали	Гуруҳдаги ўрни
Пахта Банк	54,85	1
Ўзсаноатқурилишбанк	53,91	2
Ғаллабанк	40,49	3
Ипак йўли банки	38,62	4
АБН АМРО Банк МБ Ўзбекистон АЖ	35,42	5

Ўрта тижорат банклари фаолиятининг рейтинг баҳолари		
Банклар номи	Якуний рейтинг бали	Гуруҳдаги ўрни
Кредит-Стандарт банки	60,68	1
Ҳамкорбанк	46,99	2
Алп Жамол банк	40,02	3
ЎзДЭУ банк	32,79	4
Алоқа банк	28,33	5
Гурун банк	28,15	6
Граст банк	26,69	7
У-Т банк	26,24	8
Ўзтадбиркорбанк	22,15	9
Парвина банк	19,16	10

Кичик тижорат банклари фаолиятининг рейтинг баҳолари		
Банклар номи	Якуний рейтинг бали	Гуруҳдаги ўрни
Давр банк	42,76	1
Ўқтам банк	23,27	2
Туркистон банк	14,55	3
Универсал банк	10,14	4

«ЛАСТОЧКА» КРЕДИТ УЮШМАСИ

Рўйхатга олиш рақами 04.
Манзил: Навоий ш., Л. Толстой кўч., 14 а.

БАЛАНС ҲИСОБОТИ

МИНГ СЎМ.

№	АКТИВЛАР	01.01.2006 й.	01.01.2005 й.
1	Нақд пул ва бошқа тўлов хужжатлари	9837	37740
2	Банклардаги пул маблағлари	130548	73279
3	Берилган ссудалар	819035	484071
4	Ссудалар бўйича эҳтимолий зарарлар учун заҳиралар	700	8297
5	Ссудалар бўйича соф қарзлар (3-сатр - 4-сатр)	818335	475774
6	Қимматли қозғаларга инвестициялар	5	
7	Асосий воситалар, соф ҳолида	41498	45855
8	Олий учун ҳисобланган фойзалар	18287	29363
9	Ссуда ҳисоб-китоблари вақтида сотиб олинган активлар	2234	
10	Бошқа активлар	596	1400
11	Жами активлар (1-2, 5, 6, 7, 8, 9, 10-сатрлар суммаси)	1021340	663411
ПАССИВЛАР			
12	Жамғарма депозитлар	117657	271200
13	Муддатли депозитлар	378087	112865
14	Туланадиган ссудалар	0	0
15	Тулаш учун ҳисобланган фойзалар	29988	54104
16	Бошқа мажбуриятлар	2560	3680
17	Ҳамма мажбуриятлар (12-16-сатрлар суммаси)	528292	441849
САРМОЯ			
18	Устав жамғармаси	319863	95348
19	Заҳира жамғарма	5596	1685
20	Бепул олинган мол-мулк	5018	6548
21	Хайрия бадаллари ва грантлар	5560	5215
22	Тақсимланмаган фойда	55287	33401
23	Асосий воситаларни қайта баҳолаш	1529	1207
24	Жорий йилдаги соф фойда (зарар)	100195	78158
25	Жами сармоя (18-24-сатрлар суммаси)	493048	221562
26	Жами пассивлар (17-сатр + 25 сатр)	1021340	663411

Фойда ва зарарлар ҳақида ҳисобот

МИНГ СЎМ.

№	Моддалар номи	01.01.2006 й.	01.01.2005 й.
Фойз даромадлари:			
1	Банклардаги ҳисобварақлар бўйича	3749	
2	Инвестициялар бўйича	173	231
3	Олинган керак бўлган ссудалар бўйича	412683	336374
4	Бошқа фойз даромадлари	19725	18583
5	Жами фойз даромадлари (1-4-сатрлар суммаси)	436330	355188
Фойз харажатлари:			
6	Депозитлар бўйича	193261	148220
7	Тулашни керак бўлган ссудалар бўйича	0	0
8	Бошқа мажбуриятлар бўйича	0	0
9	Жами фойз харажатлари (6-8-сатрлар суммаси)	193261	148220
10	Соф фойз даромади (5-сатр - 9-сатр)	243069	206968
11	Воситачилик даромадлари	5205	8638
12	Воситачилик харажатлари	1624	1745
13	Соф воситачилик даромади (11-сатр - 12сатр)	3581	6893
Бошқа операция даромадлари:			
14	Бошқа жорий даромадлар	39883	10354
15	Жорий даромадлар (10-сатр + 13-сатр + 14-сатр)	286533	224215
САРМОЯ			
Бошқа операция харажатлари:			
16	Ходимларга тўланган иш ҳақи ва бошқа харажатлар	69955	56387
17	Ижара ва саклаб туриш харажатлари	11922	10528
18	Хизмат сафари ва транспорт харажатлари	4053	3130
19	Маъмурият харажатлари	12160	9456
20	Бошқа жорий харажатлар	31697	14256
21	Жами бошқа операция харажатлари (16 - 20-сатрлар суммаси)	129787	93757
22	Заҳиралар шакллантирилишидан олдинги соф жорий даромадлар (15-сатр - 21-сатр)	156746	130458
23	Эҳтимолий зарарларни баҳолаш - ссудалар	25519	21335
24	Эҳтимолий зарарларни баҳолаш - бошқалар	4115	0
25	Солиқларни тўлашдан ва қўйилмаган даромадларни (харажатларни) ҳисобга олмасдан бошқа тузатишлар киритилишидан олдинги соф жорий даромадлар (22-сатр - 23-сатр - 24-сатр)	127112	109123
26	Қўйилмаган харажатлар чегириб ташланганидан кейинги қўйилмаган даромадлар	0	0
27	Фойда солиғи	26917	30965
28	Ҳисобот давридаги фойда (зарар) (25-сатр + 26-сатр - 27-сатр)	100195	78158

2006 йил 1 январ ҳолатига молиявий ҳисоботнинг тўғрилиги «КООП-АДИТ» аудиторлик ташкилоти томонидан тасдиқланган (20.06.2001 йилдаги 00083-рақамли лицензия) ва барча муҳим ҳижатлар амалдаги қонун ҳужжатларига ва бухгалтерия ҳисобини юриштининг қабул қилинган принципларига мувофиқ тайёрланган.

2006 йил 7 мартдан
13 мартгача бўлган
даврда АҚШ долларининг
миллий валюталарга
нисбатан курсидаги
ўзгаришлар*

1 АҚШ доллари

Россия Федерацияси

07.02.2006 й.да - 27,88 росс. рубли
08.02.2006 й.да - 27,99 росс. рубли
10.03.2006 й.да - 28,00 росс. рубли
11.03.2006 й.да - 28,02 росс. рубли

Украина

07.02.2006 й.да - 5,0500 гривна
09.02.2006 й.да - 5,0500 гривна
10.03.2006 й.да - 5,0500 гривна

Беларус Республикаси

07.03.2006 й.да - 2150,75 бел. рубли
09.03.2006 й.да - 2150,75 бел. рубли
10.03.2006 й.да - 2150,75 бел. рубли
13.03.2006 й.да - 2150,75 бел. рубли

Эстония

07.03.2006 й.да - 13,0409 крона
09.03.2006 й.да - 13,1076 крона
10.03.2006 й.да - 13,1265 крона
13.03.2006 й.да - 13,0911 крона

Латвия

07.03.2006 й.да - 0,5798 лат
09.03.2006 й.да - 0,5832 лат
10.03.2006 й.да - 0,5838 лат
13.03.2006 й.да - 0,5824 лат

Литва

07.03.2006 й.да - 2,8774 лит
09.03.2006 й.да - 2,8929 лит
10.03.2006 й.да - 2,8958 лит
13.03.2006 й.да - 2,8899 лит

Қирғизистон Республикаси

11.03.2006 й.да - 41,3639 сом

Тожикистон Республикаси

07.02.2006 й.да - 3,2112 сомоний
08.03.2006 й.да - 3,2112 сомоний
10.03.2006 й.да - 3,2116 сомоний

Молдова

27.02.2006 й.да - 12,9596 лей
28.02.2006 й.да - 12,9681 лей
01.03.2006 й.да - 12,9724 лей

Туркменистон

18.11.2004 й.да - 5200,00 манат

Қозғистон Республикаси

07.03.2006 й.да - 129,40 тенге
09.03.2006 й.да - 129,16 тенге
10.03.2006 й.да - 129,01 тенге
13.03.2006 й.да - 128,95 тенге

Швейцария

07.03.2006 й.да - 1,3010 швейц. франки
09.03.2006 й.да - 1,3105 швейц. франки
10.03.2006 й.да - 1,3143 швейц. франки
13.03.2006 й.да - 1,3157 швейц. франки

Япония

07.03.2006 й.да - 117,38 япон иенаси
09.03.2006 й.да - 117,26 япон иенаси
10.03.2006 й.да - 118,29 япон иенаси
13.03.2006 й.да - 118,90 япон иенаси

1 Англия фунт стерлинги

Буюк Британия

07.03.2006 й.да - 1,7474 АҚШ долл.
09.03.2006 й.да - 1,7389 АҚШ долл.
10.03.2006 й.да - 1,7378 АҚШ долл.
13.03.2006 й.да - 1,7266 АҚШ долл.

1 евро

Евромintaқа

07.03.2006 й.да - 1,1994 АҚШ долл.
09.03.2006 й.да - 1,1930 АҚШ долл.
10.03.2006 й.да - 1,1916 АҚШ долл.
13.03.2006 й.да - 1,1945 АҚШ долл.

* Долларнинг мамлакатлар миллий валюталарига нисбатан курси марказий (миллий) банкларнинг расмий хабарлари ва «REUTERS» тизими маълумотлари асосида берилди.

ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИК РИВОЖИДА МИКРОКРЕДИТЛАШ ЛОЙИҲАЛАРИНИНГ АҲАМИЯТИ

Бозор иқтисодиётига босқичма-босқич ўтиш жараёнида мамлакатимизда фаолият юритаётган кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини ривожлантиришга, улар учун қулай замин яратишга катта аҳамият берилмоқда. Дарҳақиқат, иқтисодий изланишлар шунини кўрсатадики, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик ҳар қандай мамлакат иқтисодиёти ривожига муҳим ўрин эгаллайди. Бу албатта, ушбу секторнинг ўзига хос хусусиятлари билан ифодаланади. Расмий статистик маълумотлар шунини кўрсатадики, мамлакатимизда 200 000 га яқин кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари рўйхатга олинган ва 180 000 дан орტიқ яқка тартибдаги тадбиркорлар фаолият олиб бормоқда. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари мамлакат ЯИМнинг 35% улушини ҳамда ушбу соҳа аҳоли бандлигининг деярли 50%ини ташкил этади.

Сўнгги йилларда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари сони деярли 20% ўсган ва ушбу кўрсаткичлар мамлакатимизда соҳанинг ўрни ва аҳамияти тобора ортиб бораётганини кўрсатмоқда. Бундан бир неча йил муқаддам миллий банк тизимида кичик бизнес субъектларини молиялаштириш, яъни кредитлаш ўта хавфхатарли ва даромадсиз соҳа деб қаралар эди. Бунинг асосий сабаблари кичик бизнес субъектларининг молиявий аҳолини аниқлаш аънаваний услубларга мос келмас, яъни уларда ҳеч қандай бухгалтерия баланслари ёки даромад ва харажатлар ҳисоботи ва бошқа шу каби ҳужжатлар мавжуд эмасди. Шу сабабли бу соҳани кредитлаш миллий банк тизимида турли хил тўсиқларга учраб эди. Ушбу муаммолар миллий банк тизимида реал маълумотлар асосида кичик бизнес субъектларининг кредитга қобилиятлигини аниқлаш оладиган ҳамда юзага келиши мумкин бўлган хавфхатарларнинг олдини олиш имконини берарди, микрокредитлаш технологиясига бўлган талабни юзага келтирди. Юқоридагилардан келиб чиқиб шунини айтиш мумкинки, ушбу соҳани кредитлаш ўзига хос услуб ва шароитларда қисқа муддатли ҳамда чуқур молиявий таҳлиллар асосида олиб борилмоғи лозимдир. Бундай амалиёт кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларини кредитлашда юзага келиши мумкин бўлган хавф-хатарларнинг олдини олиш имконини беради. Иқтисодиётнинг бошқа тармоқларида бўлгани каби, миллий банк-кредит тизимининг ривожланишида ҳам хорижий ташкилот ва маассаларнинг аҳамияти бениҳоя каттадир. Ҳозирги кунда мамлакат банк тизимида Европа Тикланиш ва

Тараққиёт банки, Жаҳон банки, Осиё Тикланиш ва Тараққиёт банки каби халқаро ташкилотлар иштирокида бир неча лойиҳалар амалга оширилмоқда. Ушбу лойиҳалар орасида кредит линияларининг салмоғи муҳим ўрин эгаллайди. Хорижий кредит линиялари ҳозирги кунда асосан қуйидаги мақсадларда фаолият олиб бормоқдалар.

1. Мижозларга молиявий хизмат кўрсатиш. Кичик бизнес субъектлари асосан оила аъзолари ёки маълум бир оила вакили томонидан ташкил этилади. Шу сабабдан ушбу соҳани қўллаб-қувватлаш ижтимоий аҳамият касб этади, чунки бу соҳадан олинган даромадни тадбиркор ўз турмуш шароитини яхшилаш ҳамда оила аъзолари талабини қондириш йўлида сарф қилади, бундан ташқари ушбу соҳани кредитлаш хусусий тадбиркорларга оила вакиллари ва яқин инсонларини иш билан таъминлаш имконини беради, бу эса ўз навбатида мамлакат аҳолиси бандлигига бевоқиф таъсир кўрсатади. Яна бир асосий фактор: ушбу соҳани кредитлаш кичик бизнес субъектларида банк ва молиявий ташкилотлар билан ишлаш малакасининг ошишига, банк тизимига бўлган ишончнинг мустаҳкамланишига ҳамда шу орқали миллий иқтисодиётда кичик бизнес субъектлари ролининг ортишига ижобий таъсир кўрсатади.

2. Банк секторининг ислоҳоти. Хориж кредит линияларининг асосий вазифаларидан яна бири миллий банк тизимида янги бўлган хусусий тадбиркорлар ҳамда кичик бизнес субъектларини кредитлаш тизимини ривожлантиришга қўмақлашидан иборатдир. Бу борада кўпгина тижорат банкларида микрокредитлаш департаментларини ташкил этилмоқда, банк ходимларининг бу соҳада малакасини ошириш тадбирлари амалга оширил-

моқда ва ҳозирда кичик бизнес субъектларини кредитлашнинг ўзига хос технологияси ишлаб чиқилиб, амалиётга татбиқ этилмоқда. Ҳозирда мамлакат тижорат банклари кредит портфели Европа Тикланиш ва Тараққиёт банки, Осиё Тикланиш ва Тараққиёт банки каби халқаро ташкилотлар кредит линиялари орқали молиялаштирилмоқда. Албатта бу жараён ўткнчи ҳисобланади, бундан асосий мақсад мамлакат тижорат банкларини микрокредитлаш даромадли фаолият эканлигига ишонтиришдан иборатдир. Шундангина микрокредитлаш тизими халқаро ташкилотлар кредит линиялари яқунланганидан сўнг миллий банк тизимига таяниб иш қўриши мумкин.

Юқорида айтиб ўтилган тадбирлар натижаси сифатида шунини таъкидлаб ўтиш жоизки, ҳозирги кунда республикамизнинг бир неча тижорат банкларида Европа Тикланиш ва Тараққиёт банки томонидан жорий қилинган Япония-Ўзбекистон кичик бизнесни микрокредитлаш дастури фаолият кўрсатмоқда. Ҳозирда республикамизнинг 38 дан ортиқ тижорат банклари филиалларида ушбу дастур ишлаб турибди. Ҳозирги кунгача, 5743 дан зиёд кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари молиялаштирилиб, жами 13 228 млн. сўм миқдорда кредитлар ажратилди. Ажратилган кредитлар портфели мамлакатимиз иқтисодиётининг деярли барча тармоқларини ўзида мужассамлаган, асосий эътибор эса мамлакатимизда ишлаб чиқариш, сервис ҳамда миллий хунармандчилик соҳаларини рағбатлантиришга, қўшимча иш ўринларини жорий этишга қаратилган. Хулоса сифатида шунини таъкидлаб ўтиш жоизки, сўнгги йилларда миллий банк тизимида туб ўзгаришлар юзага келмоқда, бу ўринда халқаро ҳамда хорижий ташкилотларнинг таъсири бениҳоя каттадир. Ушбу ташкилотларнинг энг асосий мақсади мижозларга тез, қулай ва кам харажатлар асосида молиявий хизмат кўрсатишдан иборатдир. Тараққиёт юксалган сари барча соҳаларда бўлгани каби, банк соҳасида ҳам инсонларнинг банк хизматларига бўлган талаби ўсиб бормоқда, бу эса ўз навбатида банк тизимида рақобатнинг юзага келишига ва банк хизматлари сифатининг ортишига таъсир кўрсатмоқда.

Д. АЛИЕВ,
Ўзбекистон Республикаси
Президенти ҳузурдаги
Давлат ва жамият қурилиши
академияси тингловчиси.

злашни ва қайта юкланишни талаб қилади, яъни қайта созлаш вақтида видеоконференцалоқа сеанси тўхта-тиб қолинади. Бир вақтда экранда иштирокчиларнинг сони 1, 2, 4, 8 ёки 10 тагача кўрсатилиши мумкин (1-илова).

14. Видеоконференцалоқа сеансини мажлис-сеанс раиси олиб боради.

Микрофон берилишида ва тасвирга тушишда видео-конференцалоқа сеанси раиси устувор навбатдан фойдаланади.

15. Видеоконференцалоқа сеансининг барча бошқа иштирокчилари микрофон берилишида ва тасвирга тушишда бир хил ҳуқуқга эгадирлар.

16. Видеоконференцалоқа сеанси иштирокчиларига микрофон берилиши ва тасвирга тушириш навбати мажлис-сеанс раиси томонидан аниқланади.

17. Видеоконференцалоқа сеанси давомида ишти-рокчилар этика қоидаларига амал қилишлари, бирин-чи марта сўз берилганда ўзларининг исм-фамилияла-рини ва лавозимларини айтишлари керак.

18. Видеоконференцалоқа иштирокчиларининг сўзга чиқиш вақтини чеклаш мажлис-сеанс раиси то-монидан белгиланади.

19. Видеоконференцалоқа сеанси тугагандан кей-ин, ўтказилган сеанс махсус журналда қайд қилинади ва видеоконференцалоқа сеанси ташаббускорининг масъул ходими томонидан имзоланади (2-илова).

IV. Видеоконференцалоқа сеансини ўтказиш бўйича маъмурларнинг функциялари ва вазифа-лари

20. Видеоконференцалоқа маъмури сеансини ўтка-зиш учун қуйидагиларни амалга ошириши лозим:

1) иштирокчиларга видеоконференцалоқа ўтказиш тартиби тўғрисида йўл-йўриқ бериши;

2) сеанс бошланишидан 30 минут олдин видео-конференцалоқа ускуналарини ўрнатиши ва тармоққа улаши;

3) дастурий таъминот орқали видеоконференца-лоқа сеансини бошқариши, шу жумладан, микрофон ва тасвирни улаши ва ўчириши;

4) экранни бир неча хил бўлиниши режимига ўтка-зишни ва иштирокчиларни экрандаги жойлашишини таъминлаши;

5) Ахборотлаштириш Бош маркази мутахасссисла-ри билан биргаликда видео ахборотни узатишнинг талаб этилган тезлигини таъминлаши;

6) Видеоконференцалоқа сеанси тугагандан кей-ин, Марказий банк аппаратида ўрнатилган тармоқ боғ-ланишларини ва видеоконференцалоқа ускуналари комплектини ўчириши.

21. Марказий банк ҳудудий Бош бошқармалари иштирокида видеоконференцалоқа сеансини ўтказиш учун ҳудудий Бош бошқармалар маъмурлари қуйида-ги ишларни амалга оширади:

1) видеоконференцалоқа ускуналари комплектини талаб қилинган вақтда ўрнатади ва тармоққа улайди;

2) иштирокчиларга видеоконференцалоқа ўтказиш тартиби тўғрисида йўл-йўриқ беради;

3) видеоконференцалоқа сеанси тугагандан кейин, тегишли Марказий банк ҳудудий Бош бошқармасида видеоконференцалоқа ускуналари комплектини тар-моқдан ўчиради.

V. Телекоммуникация хизматлари учун тўлов-лар

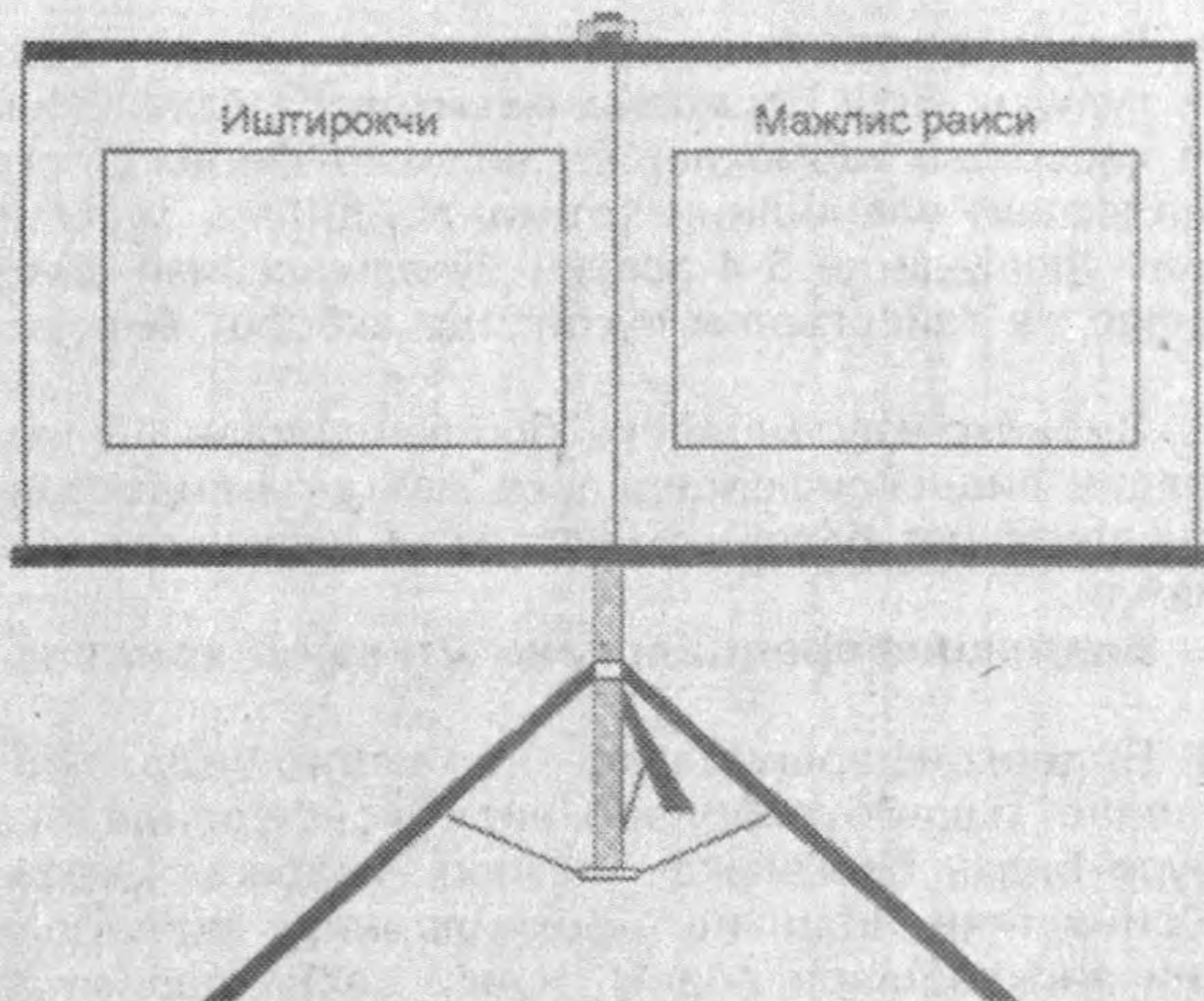
22. Тўлов тизими ва ахборотлаштириш департамен-ти ўтказилган видеоконференцалоқа сеансларининг журналдаги қайд(ҳисоб)ларига асосан ҳар ойда бир марта Молия департаментига алоқа каналларини иш-латиш вақтини тасдиқловчи ҳужжат тақдим этади.

**Ўзбекистон Республикаси
Марказий банки Раиси
ўринбосари**

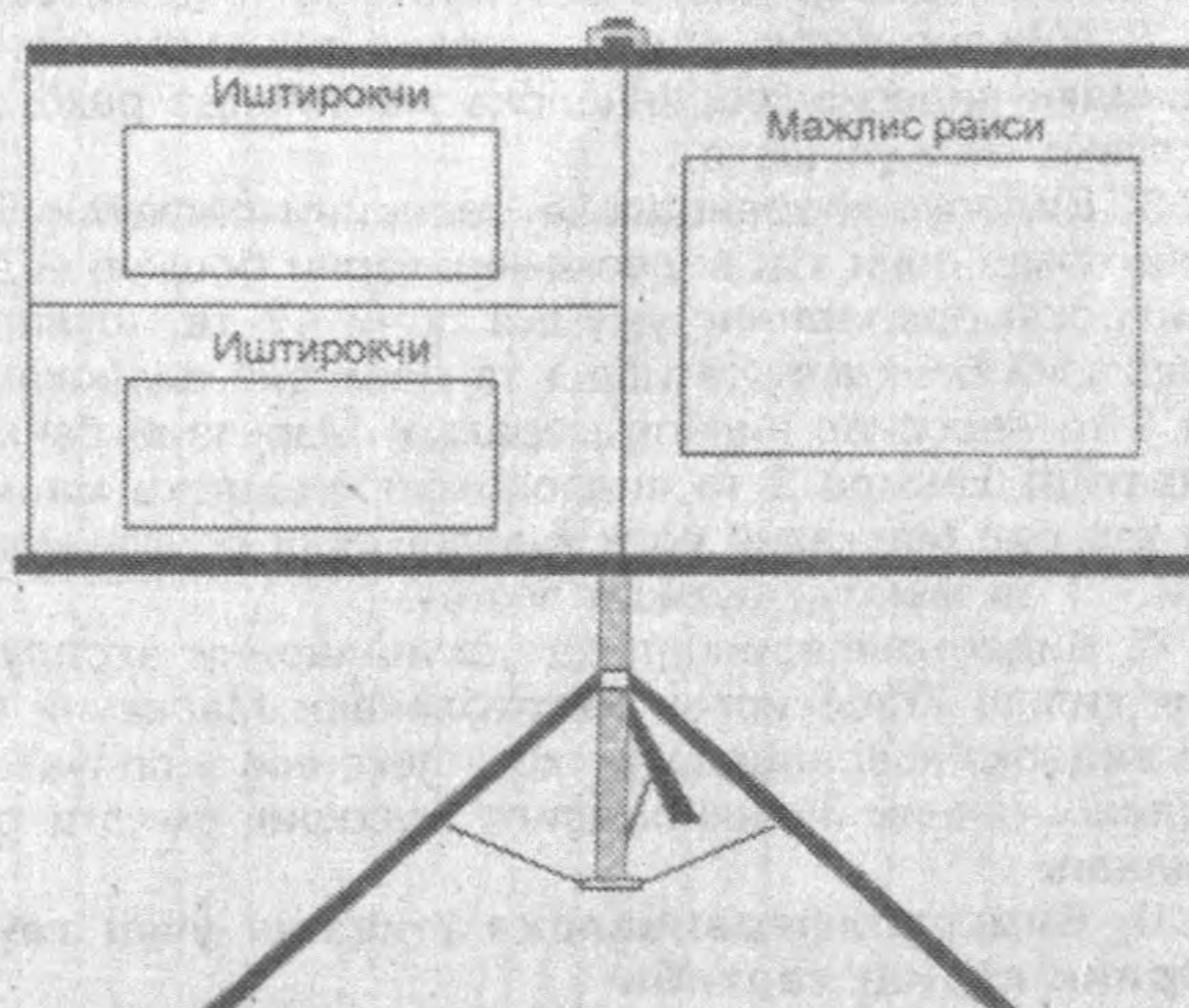
М. Ё. ЭШМАТОВ

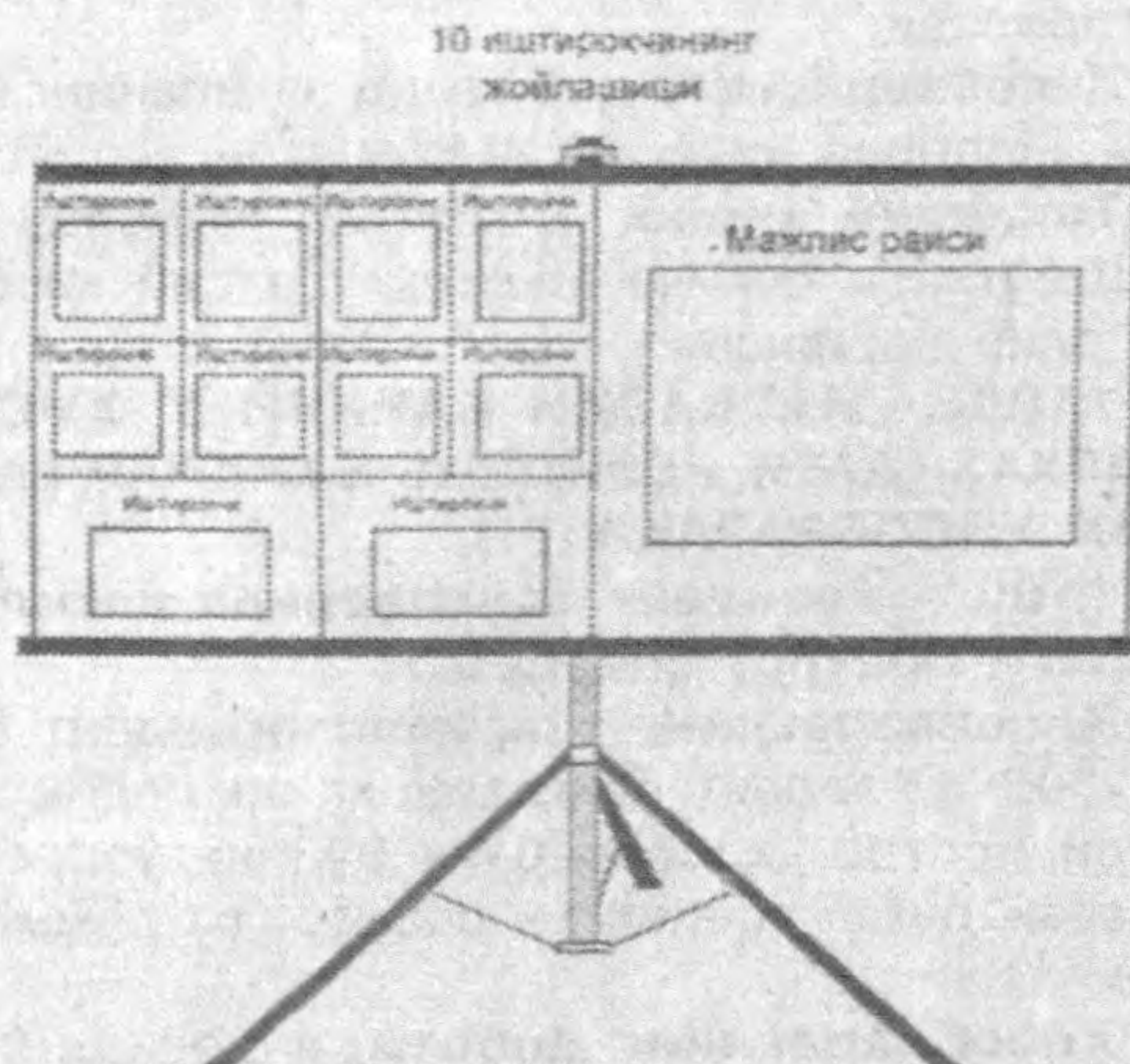
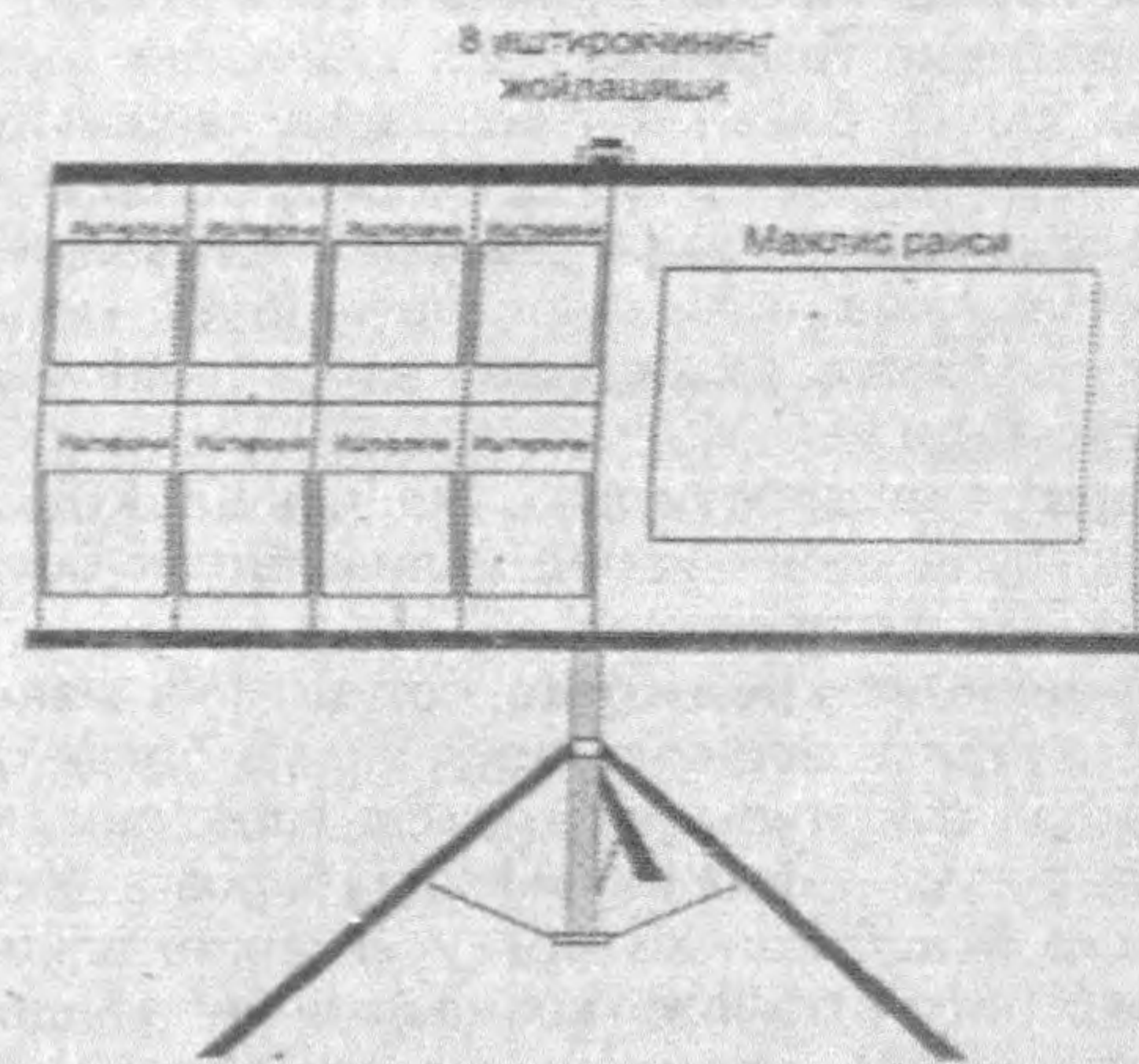
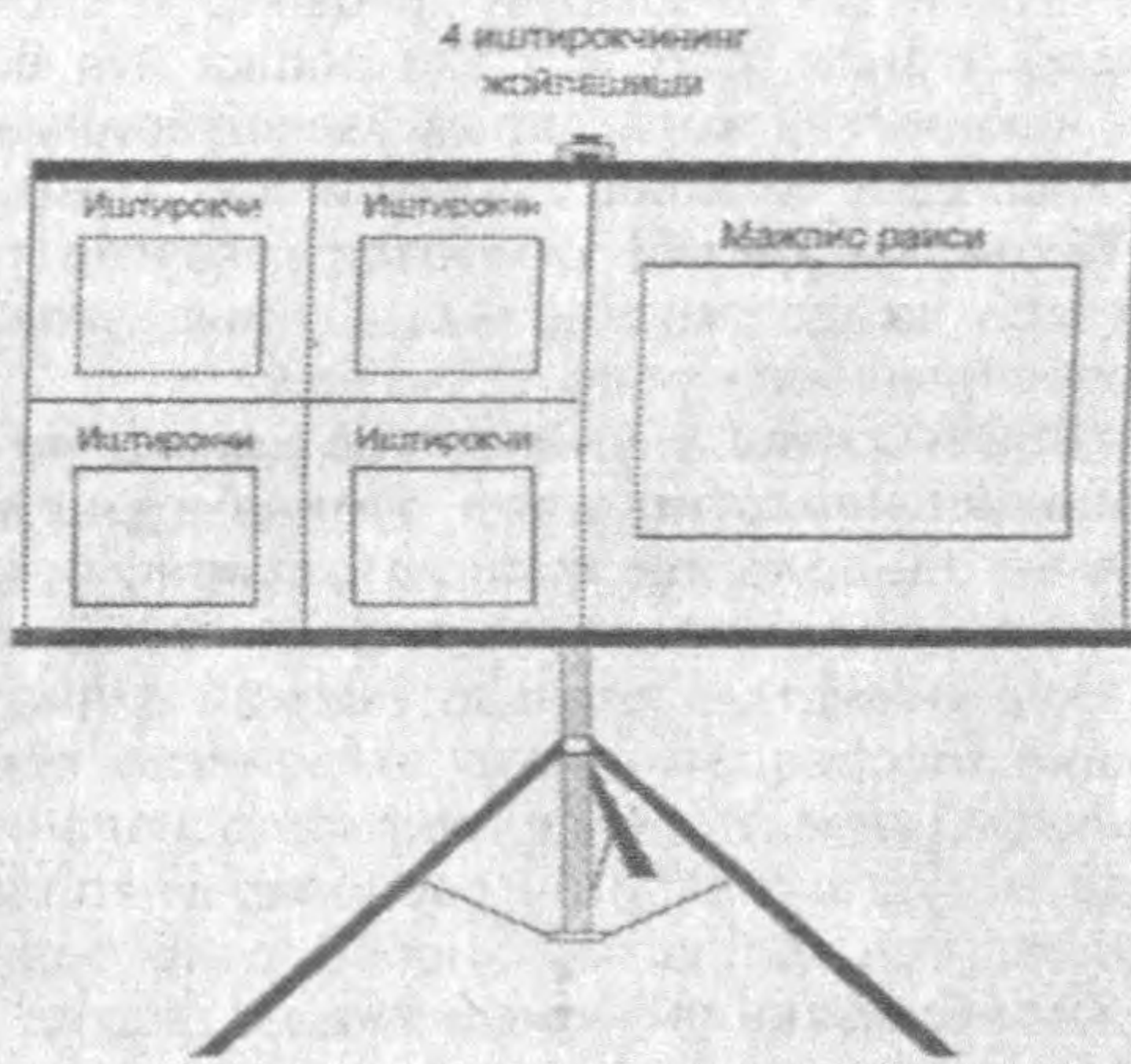
«Видеоконференцалоқа ўтказиш тартиби тўғрисидаги» Низомга 1-илова

1 иштирокчининг жойлашиши

2 иштирокчининг жойлашиши

“Видеоконференцалоқа ўтказиш тартиби тўғрисида”ги Низомга 2-илова

Қайд қилиш журналининг шакли

Видеоконференцалоқа сеанси ўтказилган сана (кун, ой, йил)	Сеанс ташаббускори номи	Видеоконференцалоқада иштирок этган Марказий банк ҳудудий Бош бошқармалари номи	Видеоконференцалоқа сеансининг бошланиш вақти (санаси ва вақти)	Видеоконференцалоқа сеансининг тугаш вақти (санаси ва вақти)	Сеанс ташаббускори масъул ходими имзоси	Видеоконференцалоқа маъмурининг имзоси
---	-------------------------	---	---	--	---	--

**Ўзбекистон Республикаси
Марказий банки Бошқарувининг
2005 йил 24 декабрдаги
28-А/1-сонли қарори билан
ТАСДИҚЛАНГАН
№ 623**

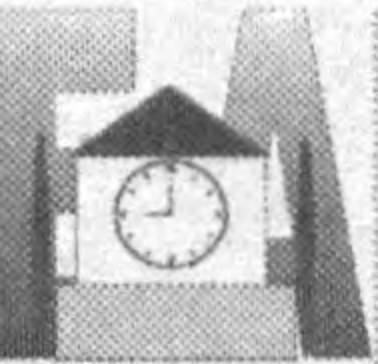
**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАРКАЗИЙ БАНКИДА
БУХГАЛТЕРИЯ ҲИСОБИ ҲИСОБВАРАҚЛАР РЕЖАСИ
(янги таҳрирда)**

(Давоми. Боши 5-8-сонларда).

Ҳисобварақнинг дебетида бошқа қарз қимматли қоғозларининг номинал қиймати ва харид қилиш билан боғлиқ харажатлари қўшиб ҳисобланган, шунингдек Марказий банк меъёрий ҳужжатларига асосан қайта таснифланган ва бошқа мос ҳисобварақлардан ушбу ҳисобвараққа ўтказилган қимматли қоғозларнинг қиймати акс эттирилади.

Ҳисобварақнинг кредитида бошқа қарз қимматли қоғозларининг номинал қиймати ҳамда Марказий банк меъёрий ҳужжатларига асосан қайта таснифланган ва бошқа мос ҳисобварақларга ўтказилган ва/ёки ҳисобдан чиқарилган бошқа қимматли қоғозларнинг суммаси акс эттирилади.

Таҳлилий ҳисоб қимматли қоғозларнинг тури ва муддати, шунингдек эмитентлар бўйича алоҳида шахсий ҳисобварақларда олиб борилади.

ЕВРОНИНГ ҚАДРИ ОШДИ

Европа марказий банки 2 март куни базавий фоиз ставкасини 0,25 фоизга ошириб, йиллик 2,5 фоизга етказди. Бу охириги уч ойдаги иккинчи шундай ҳодисадир. ЕМБ раҳбарининг баёнотидан сўнг Осиё ва АҚШда бўлиб ўтган савдоларда евро 9 февралдан кейинги энг юқори қиймат даражасига кўтарилди.

ЕМБ раҳбари Жан-Клод Трише шу йил 2 мартда айтганидек, ставканинг навбатдаги оширилиши инфляцияни назорат қилишга қаратилган. Охириги беш йил мобайнида истеъмолчилар ва бизнесчиларнинг евро минтақа мамлакатлари иқтисодийотида бўлган ишончи рекорд даражада юқориликка эришди, деб тахмин қилади ЕМБ раҳбарининг баёнотида сўнг Осиё ва АҚШда бўлиб ўтган савдоларда евро 9 февралдан кейинги энг юқори қиймат даражасига кўтарилди.

Евроиттифоқ Статистика агентлиги – Eurostat маълумотларига кўра, евро минтақасида ишлаб чиқарувчиларнинг нарх индекслари 2006 йил январда 2005 йил декабридагига нисбатан 1,2 фоиз ўсган.

“Биз учун асосий мақсад барқарорликдир, шу сабабли биз ставкани ошириш билан боғлиқ ортиқча хатарларга кўз юмишимиз мумкин, - деди Жан-Клод Трише матбуот анжуманида. - Инфляциянинг ўрта ва узоқ муддатли тахминлари оқилона даражада қолиши учун ставкани бошқариш давом этаверади”.

ЕМБ раҳбарининг сўзлари экспертларнинг банк 2006 йил июн ойидан ставкани яна 0,25 фоизга оширади ҳамда йил охирига бориб базавий фоиз ставкаси 3 фоизни ташкил қилади, деб ишонч билан айтишларига имкон бермоқда. Бироқ, Трише ҳозирча бу фикрларни рад этиб, ЕМБ бошқарувчилари кенгаши ҳисоб ставкасини кетма-кет оширишни режалаштираётгани йўқ, деди. “Биз қарорларни кундалик макроиқтисодий кўрсаткичларга таянган ҳолда қабул қиламиз”, - деб таъкидлади ЕМБ раҳбари.

ЕМБ ўзининг иқтисодий тахминларига ҳам тузатиш киритди. ЯИМнинг ўсиш суръатлари ҳақидаги тахминлар қайта кўриб чиқилиб, 1,4-2,4 фоиз ўрнига 1,9-2,5 фоиз даражасида, 2007 йилда эса 1,4-2,4 фоиз ўрнига 1,6-2,8 фоиз даражасида бўлади, деб кўрсатилди. Инфляция бўйича тахмин 2,2 фоиз даражасида кўрсатилди, бу эса дастлабки тахминдан 0,1 фоиз юқоридир.

“Ставканинг оширилиши кўпдан бери кутилаётган эди,

шунинг учун ҳам Тришеннинг баёноти бозорда ҳеч қандай шовшувга сабаб бўлмади, - дейди Рефсонинг валюта бўйича таҳлилчиси Майк Мальпеде, - Трише баёноти ставка кўшимча равишда оширилади, деб тахмин қилиш имконини беради”. “Параметрларнинг ошириш томонига қайта кўриб чиқилиши ставкалар ўсиши давом этади, деб ўйлашга мажбур қилмоқда. Бозор мутлақо ҳақли равишда июн ойида банк яна 0,25 фоиз кўшади, деб тахмин қилмоқда”, - деди ишонч билан HVB Group таҳлилчиси Корнелиус Парпс.

“Лекин, Европанинг пул маъмурлари ЕМБ стратегияси вазиётга ўтв мослашувчанлигини таъкидладилар. Бу ҳол еврони бир оз қўллаб-қувватлаши керак”, - деб тахмин қилади Мальпеде.

Ушбу фикрни ЕМБнинг ставкани кўтариш ҳақидаги баёнотидан кейин АҚШ ва Осиёда бўлиб ўтган савдолардаги вазият тасдиқлади. Евро Трише баёнотидан бир кун олдинок ўса бошлади, бироқ матбуот анжуманидан кейин евро-иена даражаси 139 иенага кўтарилиб, янги максимумни ўрнатди. Евро-доллар жуфтлигида евро Тришеннинг матбуот анжумани бошланишидан олдинги 1 евро учун 1,1925 АҚШ доллари даражасидан 1,1964 даражасига кўтарилди. Савдолар ёпилаётган вақтда эса евро охириги уч ҳафтадаги максимум даражага – 1,2013 АҚШ доллари даражасига кўтарилиб, 100 кун давомида ўзгариб турган ўртача қиймат – 1,1942 АҚШ доллари даражасининг кучли техникавий қаршилигини энгиб ўтди. Валюта 9 февралдан бери мана шу ўзгариб турган қийматдан юқори миқдорга кўтарилмаган эди. Шу сабабли унинг истиқболлини таҳлилчилар юқори баҳолашмоқда.

АҚШДА НОМИНАЛИ 10 ДОЛЛАР БЎЛГАН ЯНГИ БАНКНОТА МУОМАЛАГА КИРИТИЛМОҚДА

Сариқ рангли купюрада президент Гамильтон ва унинг ёнида қизил рангдаги оловли коса тасвирланган. Кейинги навбатда МДХ мамлакатларидаги энг машхур Америка банкнотаси – 100 доллар янгиланади.

Америка маъмурлари аста-секин доллар купюралари сафининг ярмини янгиладилар. 2003 ва 2004 йилларда чиқарилган 20 ва 50 долларлик купюралардан кейин жорий йилнинг 2 мартдан бошлаб янги ўн долларлик банкнота ҳам муомалага кирди. Бу банкнотадан кейин 100 долларлик пуллар ҳам янгиланади. Америка маъмурларининг ўз сўзлари билан айтганда, 5, 2 ва 1 долларлик “майда” пулларни янгилаш режалари ҳозирча йўқ.

АҚШ молия вазирлигининг ахбороти қараганда, ўн долларлик банкноталар ўлчами ўзгартирилмаган. Банкнотанинг олд ва орқа тарафларида штрихли нақш мавжуд. Унинг ранги четларда олов ранг бўлиб, банкнота ўртасига борган сари оч сариққа айланади. Янги купюралар қоғози асосий сариқ рангдан ташқари кўлаб миқдорда қизил ва мовий ранглардаги бетартиб жойлашган ҳимоя толаларига эга.

Эски ўн долларлик купюраларда бўлгани каби, банкнотанинг олд тарафида марказдан сўл томонга ўтказилган, овал рамкасида Александр Гамильтон портрети тасвирланган. Портретдан сўл томонда ингичка қизил чизиклар орқали олов ёниб турган косанинг штрихли тасвири бажарилган. Портретдан сўл томонда АҚШ Федерал захира тизимининг қора рангли муҳри туширилган.

Гамильтон портретидан ўн томонда бошқа бир муҳр – “TEN” (ўн) ва “WE THE PEOPLE” матни фониде АҚШ молия вазирлигининг муҳри (яшил рангда) жойлаштирилган. Ушбу ёзувдан юқорида “THE UNITED STATES OF AMERICA” деган матн бор, банкнотанинг юқори

чап ва қуйи ўнг қисмида купюранинг серия рақами жойлашган. Банкнотанинг қуйи чап бурчагида чиқарилган йили кўрсатилган, пастки сўл ва ўнг қисмларида АҚШ молия вазирлиги газначиси ва раҳбарининг имзоларини кўриш мумкин.

Банкнотанинг орқа тарафида АҚШ молия вазирлигининг биноси овал рамкасида тасвирланган, унинг остида майда харфлар билан терилган “U.S. TREASURY” ва йирик харфлар билан терилган “TEN DOLLARS” ёзувлари бор.

Янги банкноталар ўн томонда жойлашган сув белгиси (кичрайтирилган ҳолда бу белги Гамильтон портретини такоррайди), шунингдек, олд тарафидаги микробосмалар билан ҳимояланади.

Микробосмалар тасвирининг қуйи қисмида оловли коса контури бўйлаб жойлашган. Шунингдек, сохталаштиришдан ҳимоя сифатида банкнота қоғозига портретнинг ўнг томониде ёруққа солинганида кўринадиган ҳимоя ипи киритилган бўлиб, унга бир неча бор такорланувчи “USA 10” матни ва АҚШ байроғининг тасвири туширилган. Олд тарафдаги пастки ўнг бурчақда 10 рақами яна бир ҳимоя воситасидир. У банкнотани оғдирганда мис рангдан яшилга ўзгариб буюк билан ишланган.

Эслатиб ўтамиз, АҚШ ҳукумати ҳар етти-ўн йилда ўз хазина билетларини янгилаб туришини эълон қилган. Америка пулларининг ташқи кўриниши 1785 йилдан бошлаб 12 марта алмаштирилган.

Эски пулларни янгисига алмаштириш муддати, аввалгидек, чекланмаган.

ЭРОН БИРЖАСИ ДОЛЛАРНИ ПАСАЙТИРИБ ЮБОРИШИ МУМКИН

Laboratoire Europeen d'Anticipation Politique Europe 2020 (Europe 2020) мутахассислари шу йил 20 март куни Эронда савдолар еврода олиб бориладиган нефт биржасининг очилиши оқибатида АҚШда молиявий мувозанат бузилиши ва доллар пасайиб кетиши мумкин, деб ҳисоблашмоқда.

“Охириги бир неча ой мобайнида муомаладаги долларлар миқдори анча кўпайди. Бень Бернанке ФЭТнинг янги раҳбари этиб тайинлангач, Вашингтонда пул босиш анча тезлашди. Долларнинг тушиб кетиши, афтидан, Осиё, Европа ва нефт чиқарувчи мамлакатларда тулланган Америка хазина мажбуриятларининг оммавий равишда сотилишига олиб келади”, - дейишмоқда Europe 2020 дагилар. Шундай қилиб, Europe 2020 экспертларининг ҳисоб-китобларига қараганда, доллар 2006 йил охирига бориб, 1 евро учун 1,70 АҚШ доллари даражасига тушиб қолиши мумкин.

Россиялик экспертлар Europe 2020 тахминлари қисман адолатли эканлигини рад этмасалар-да, бу қадар тушкунликка тушмаёттирлар.

“Агар аҳвол тахминда тасвирланганича бўлса эди, бозор аллақачон бунга ўз муносабатини билдирган бўларди. Эрон-

даги воқеалар кенг миқёсдаги танглик учун асос бўлиши даргумон. “Форекс” бозорида ҳар кун доллар/евро жуфтлиги бўйича кўп миллиардли савдолар бўлиб турибди. Албатта, АҚШнинг ташқи дефицити доллар/евро курсида евро фойдасини акс эттиради, лекин бу ўртача истиқболда юз берадиган ҳодисадир”, - деб ишонч билан айтди UFG бош иқтисодчиси Ярослав Лисоволик.

Бундан ташқари, экспертларнинг фикрича, Эрон биржасидаги савдолар ҳажми курсларнинг динамикасига сезиларли даражада таъсир этадиган бўлиши даргумон.

“Эроннинг дунё бўйича қазиб чиқарилаётган нефтдаги улуши катта эмас – тахминан 4 фоиз, дейди “Финам” ИК таҳлилчиси Ольга Беленькая. – Умуман олганда, биржада еврода ҳисоб-китоб қилиниши – шубҳасиз, катта воқеа, лекин у Europe 2020 дагилар тахмин қилаётган даражада катта аҳамиятга эга бўлмайди”.

“Нефтнинг асосий ҳажми бўйича ҳозирча долларда савдо қилинмоқда ва бу савдо Эрон биржаси орқали олиб борилаётгани йўқ, - деб тасдиқлайди “Траст” инвестбанк иқтисодчиси Евгений Надоршин. – Техрон биржаси очилиб, то машхур бўлиб кетгунча орадан анча вақт ўтади. Бу долларга бўлган талабни пасайтирувчи омиллардан бири бўлади, аммо талаб жуда ҳам кескин пасаймайди. Агар европалликлар шундай биржага муҳтож бўлганларида эди, у аллақачон ташкил этилган бўларди”.

Пул массасининг ҳажмига доир маълумотларни эълон қилиш тўхтатилишига келсак, молиячиларнинг фикрича, бу ҳол АҚШда 100 минг АҚШ долларидан ортиқ назорат қилинмайдиган муддатли депозитлар жалб этилишига ҳамда қимматли қоғозларга оид баъзи операциялар амалга оширилишига олиб келади. “Бу ўнчалик ҳам яхши эмас, лекин, барибир, тангликни келтириб чиқармайди”, - деб ҳисоблайди Надоршин.

Экспертларнинг тахминларига қараганда, бозор ФЭТнинг фоиз ставкаларини ўзгартиришига (биринчи ярим йилликда 5 фоизгача), шунингдек АҚШнинг жуда катта ташқи савдо тақчиллигига ўз муносабатини билдирди. АҚШ ташқи савдо тақчиллиги биринчи навбатда Осиё давлатлари марказий банкларидан ва нефт экспорт қилувчи мамлакатлар миллий банкларидан чет эл сармоясини келиб туриши ҳисобига молияланади.

Умуман олганда, россиялик таҳлилчилар йил охирига бориб, 1 евронинг нархи 1,27-1,3 АҚШ доллари даражасида бўлади, лекин бунга Europe 2020 айтиётган хатарлар эмас, балки бошқа фундаментал хатарлар таъсир этади, деган фикрдалар.

Ахборот ва статистика бўлими томонидан чет эл матбуоти материаллари асосида тайёрланди.

Europe 2020 тахминларига кўра шу йилнинг 20-26 марти оралигидаги ҳафта 1989 йилда темир парда қулаган вақтдан бери энг кучли сиёсий ва иқтисодий бўҳроннинг бошланиш даври бўлади. Компания экспертлари ҳатто кутилаётган воқеаларни “Буёқ депрессия” бошланишига сабаб бўлган 1929 йилдаги молиявий ҳалокат билан таққосламоқдалар.

Европалик таҳлилчиларнинг фикрича, жаҳоннинг етакчи давлати – АҚШдаги муаммолар юз беражак умумжаҳон танглиги учун асос бўлади. Хусусан, АҚШ долларида бўлган ишончнинг пасайиб кетиши, Америка тўлов балансининг мувозанати бузилиши, нефт танглиги ҳамда араб-мусулмон дунёсидаги вазиятнинг кескинлашуви кутилмоқда ва бу ҳол глобал миқёсдаги ҳукумат танглигига олиб келади.

“Эрон нефт биржасининг очилиши глобал нефт бозорида доллар яққаоқимлигига чек қўйилишини билдирди. Бунинг натижаси ўларок, халқаро валюта бозорида дарҳол тўнтариш юз беради, чунки нефт қазиб олувчи мамлакатлар ҳам ўз маҳсулотларини еврода сота бошлайдилар. Европа мамлакатларида нефт сотиб олиш учун ўз валюталарини долларга конвертация қилмаслик имконияти пайдо бўлади. Соддарок қилиб айтганда, буларнинг ҳар иккаласи ҳам долларга анча кам сонли иқтисодий ўйинчилар анча оз миқдорда эҳтиёж сезадиган бўлишини аналтади”, - таҳлилчилар Техронда нефт биржасининг очилиши ана шундай таъсир кўрсатади деб изохламоқдалар.

Экспертлар АҚШ ФЭТ бундан бир неча ой олдин қабул қилган қарор Америка валютасига қарши рол ўйнайдиган яна бир омил бўлади, деб ҳисобладилар. Бу қарорга мувофиқ 2006 йил 23 мартдан бошлаб дунё бўйича муомаладаги долларлар миқдори ҳақидаги М3 маълумотномасини эълон қилиш тўхтатилади.

ЎЗБЕКИСТОН БИРЖАСИНИНГ ҲИСОБ- КЛИРИНГ ПАЛАТАСИДА ЯНГИ ҲИСОБВАРАҚЛАР

Ўзбекистон республика товар-хом ашё биржаси (ЎзРТХБ)нинг валюта майдончасида олди-сотди битимларини амалга ошириш учун 2006 йилнинг 2 оyi мобайнида биржанинг Ҳисоб-клиринг палатаси (ХКП)да Ўзбекистон норезидентларининг 23 та махсус ҳисобварағи очилди. Бу ҳақда ЎзРТХБ ахборот-таҳлил бўлими хабар қилди.

Шу йилнинг 2 оyi мобайнида ХКПда ҳаммаси бўлиб фойдаланувчиларнинг индивидуал рақамлари деб аталган 3793 та махсус ҳисобварақ очилди. Шулардан 261 та ҳисобварақ хусусий тадбиркорларга, 31 та ҳисобварақ хорижий корхоналарга, шу жумладан 23 та ҳисобварақ республика норезидентларига, қолган 3501 та ҳисобварақ юридик шахсларга тегишлидир.

Шуни эслатиб ўтамизки, ЎзРТХБда товар-хом ашё маҳсулотларини эркин айирбошладиган валютага сотиш тартиби 2005 йил март ойида тасдиқланган эди. Ушбу тартибга мувофиқ, чет эллик харидорлар ўз брокерларини рўйхатдан ўтказиш ёки Ўзбекистон резиденти бўлган брокерни ёллаб, савдоларда мустақил қатнашишлари мумкин.

ЎзРТХБнинг валюта майдончасида қимматбаҳо металллардан ташқари ҳар қандай товар-хом ашё маҳсулот савдога қўйилади. Маҳсулотни ишлаб чиқарувчилар ҳам, экспорт қилувчи ташкилотлар ҳам унинг сотувчилари бўлиши мумкин.

Савдо бошланиши олдида харидорлар ва сотувчилар ХКПга ҳисоб-клиринг хизмати қоидаларида кўзга тутилган миқдорда закатли депонентга қўядилар. Бунда харидорлар эркин айирбошладиган валютада, сотувчилар эса МБ курси бўйича миллий валютада депонентга маблағ қўядилар.

Тузилган битимлар асосида экспорт контрактлари биржада рўйхатга олинади, божхона органларида ҳисобга қўйилади. Бу эса юк ҳақидаги божхона декларацияларини расмийлаштириш учун асос бўлади.

Илгари хабар қилинганидек, 2005 йил январ ойида Ўзбекистон ҳукуматининг қарори билан 2001 йил охиридан бери юқори ликвидли маҳсулотни республика норезидентларига эркин айирбошладиган валютада сотиш юзасидан савдолар ўтказиб келган "Ўзаукционсавдо" компанияси тугатилган эди. Бутун вақт давомида ойлик аукционларда сотиш ҳажмлари қарийб 85 млн. АҚШ долларини ташкил этди.

ЭМИТЕНТЛАР СОНИ ҚИСКАРДИ, ФОНДЛАР ҚИЙМАТИ ОШДИ

Ўзбекистон Марказий депозитарийсида (ЎМД) 2006 йил 1 январ ҳолатига 2114 та акциядорлик жамиятининг қимматли қоғозлари ҳисобга олинди. Бу 2005 йилнинг шу давридаги кўрсаткичларга қараганда 8,0 фоиз кам, деб хабар қилинди ЎМД ахборот хизмати бошқармасидан.

ЎМД ҳисобга олган қимматли қоғозларнинг умумий номинал қиймати 2005 йил мобайнида 25,7 фоиз кўпайди ва 2,787 трлн. сўмни, шу жумладан корпоратив облигациялар номинал қиймати 3,2 фоиз ўсиб, 48 млрд. сўмни ташкил қилди.

Ҳисобга олинган барча қимматли қоғозлар ҳажмидаги давлат активлари 1036 АЖга тегишли бўлиб, уларнинг номинал қиймати 2,325 млрд. сўмга тенг. Бу эса уларнинг устав фондлари (номинал бўйича) умумий ҳажмига нисбатан 83,4 фоизни ташкил қилади.

Шу билан бирга 290 та АЖда 1,015 трлн. сўм (давлат активлари умумий қийматининг 36,4 фоизи) Ўзбекистон ҳукуматининг қарорига мувофиқ давлат ихтиёрида қолмоқда; 420 та АЖдаги 766,8 млрд. сўм (27,5 фоиз) сотилиши керак; 580 та АЖдаги 543,4 млрд. сўм – акциядорлик компаниялари, холдинглар ва бошқа ҳужалик юритувчи бирлашмаларнинг устав жамғармаларини шакллантириш учун берилган давлат активларидир.

ЎМДнинг Янгона депонентлар базасида рўйхатга олинган шахслар сони 2005 йил мобайнида 12,4 фоиз кўпайиб, 1,1 млн. донани ташкил этди. Шулардан 97 фоизи жисмоний шахслардир.

"Туркистон-пресс" НАО.

ФУҚАРОЛАРНИНГ БАНКЛАРДАГИ ОМОНАТЛАРИНИ КАФОЛАТЛАШ ФОНДИ ХАБАРИ

"Ўзприватбанк" приватизация ва инвестиция бўйича Ўзбек Халқаро банки "Ўзсаноатқурилишбанк" акциядорлик-тижорат саноат-қурилиш банкига бирлаштирилиши муносабати билан Фонд билан ёзма битим тузган банклар реестридан ҳисобланади.

ФУҚАРОЛАРНИНГ БАНКЛАРДАГИ ОМОНАТЛАРИНИ КАФОЛАТЛАШ ФОНДИ ХАБАРИ

Фуқароларнинг банклардаги омонатларини кафолатлаш Фонди реестри ҳисобида турувчи банклар рўйхатини эълон қилади.

1. Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки.
2. Давлат акциядорлик-тижорат "Асака" банки.
3. Ўзбекистон акциядорлик-тижорат саноат-қурилиш банки.
4. Акциядорлик-тижорат "Ипотека-банк".
5. Акциядорлик-тижорат "Пахта Банк".
6. Акциядорлик-тижорат "Фаллабанк".
7. Акциядорлик-тижорат "Туронбанк".
8. Акциядорлик-тижорат "Тадбиркорбанк".
9. Савдо ва тижоратга қўмаклашувчи акциядорлик-тижорат "Савдогарбанк".
10. Акциядорлик - тижорат "Алоқабанк".
11. Акциядорлик биржа банки "Трастбанк".
12. Акциядорлик инновация тижорат "Ипак Йўли" банки.
13. Акциядорлик-тижорат "Ҳамкорбанк".
14. Акциядорлик-тижорат "Капитал банк".
15. Хусусий ёпиқ акциядорлик-тижорат "Парвинабанк".
16. Хусусий очик акциядорлик-тижорат "Алп Жамол банк".
17. Хусусий очик акциядорлик-тижорат инвестиция "Туркистон" банки.
18. Хусусий ёпиқ акциядорлик-тижорат "Даврбанк".
19. Хусусий очик акциядорлик-тижорат "Ўқтамбанк".
20. Хусусий ёпиқ акциядорлик-тижорат "Самарқанд" банки.
21. Хусусий очик акциядорлик-тижорат "Универсалбанк".
22. Хусусий очик акциядорлик-тижорат "Равнақбанк".
23. Хусусий очик акциядорлик-тижорат "Кредит-Стандарт" банки.
24. Ўзбекистон Корея қўшма банки "ЎзДЭУ Банк".
25. Ўзбек-Турк қўшма банки "У-Т банк".
26. "АБН АМРО банк Ўзбекистон МБ, ХХ".
27. Эрон "Содерат банк"нинг Ўзбекистон Республикаси Тошкент шаҳридаги шўба банки.

Ушбу банклардаги аҳолининг омонатлари Фонд томонидан қонунчиликка мувофиқ кафолатланган.

ГФР

БИРЛАШИШ ОДИМЛАРИ

Коммерцбанк "ЕвроХипо" ипотека банк акцияларининг 98,04 фоизини сотиб олганлиги ГФРда ўтган йилги энг йирик воқеа бўлди. Битим суммаси 4,56 млрд. еврони ташкил қилди.

Ушбу битим Коммерцбанкни Германиянинг энг йирик банклари қаторига олиб чиқади. Активлар суммаси бўйича у Дрезднер банкни учинчи ўринга суриб, Дойч Банкдан кейинги иккин-

чи ўринни эгаллайди. Айна вақтда "ЕвроХипо" Коммерцбанк молиявий гуруҳи доирасида ўз мустақиллигини сақлаб қолади.

2005 йилда Германиядаги банклар сони қисқаришда давом этди. Ҳозир улар ҳаммаси бўлиб 2098 та. Бир йил давомидаги қўшилиш ва сингиб кетиш жараёнида 49 та банк йўқ бўлиб кетди. Гап асосан кооператив банклар, ер банклари ва жамғарма кассалари ҳақида боради. Экспертларнинг фикрича, бу жараён мамлакат молия сектори умуман соғломлашиб бораётганлигидан дарак беради.

РЕЙТИНГ ЕТАКЧИСИ ЎЗГАРДИ

"Economist Intelligence Unit" халқаро консалтинг агентлиги дунёнинг энг йирик шаҳарларидаги турмуш баҳосига доир маълумотларни эълон қилди. Ўтган икки йил ичида Осло шаҳри дунёдаги энг қиммат шаҳар бўлди. 1991 йилдан бери биринчи марта Япония пойтахти Токио биринчилигини ололмади.

"Ҳақиқатан ҳам, рейтинг етакчиси кўп йилдан бери ўзгармаган эди. Бироқ, Токионинг иккинчи ўринга тушиб қолиши биз учун қутилмаган совға бўлмади, - дейди консалтинг агентлигининг вакили, - бунга иенанинг бошқа жаҳон валюталарига, энг аввало еврога нисбатан кучсизланиши ёрдам берди. Норвегияда эса 2004 йилдан бошлаб истеъмол соҳасида фаоллик ошиб бораётганлиги, инвестициялар даражаси юқорилиги ва умумий иқтисодий

юксалиш кузатилмоқда". Рўйхатда Токиодан кейин учинчи ўринни Исландия пойтахти Рейкьявик олди, тўртинчи ўринни Япониянинг Осака шаҳри ва Париж бўлиши олди, бешинчи ўринда Копенгаген, ундан кейинги ўринларда Лондон, Цюрих, Женева ва Хельсинки туради. Шунини айтиш керакки, рейтингдаги дастлабки 30 та шаҳарнинг 20 таси Фарбий Европада жойлашган. Таҳлилчилар бу ҳолни ўтган йиллар мобайнида евро долларга нисбатан

умумий суратда кучайганлиги билан изохламоқдалар. Долларнинг пасайиши Америка шаҳарлари охириги рейтингда ҳатто биринчи йигирматаликка ҳам кирмаганлигига сабаб бўлди. Американинг энг қиммат шаҳри Нью-Йорк 27-ўринни олди. Москва бу рейтингда 29-ўринни эгаллади. Ўтган гал "Economist Intelligence Unit" рўйхатларида Москва 38-ўринда эди. Рейтингдаги охириги 128-ўрин Эрон пойтахти Техронга берилди.

Ахборот ва статистика бўлими томонидан ИТАР-ТАСС ва чет эл оммавий ахборот воситалари материаллари асосида тайёрланди.

ТАШКИЛОТЛАР ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛАР ДИҚҚАТИГА! "MOLIYA YANGILIKLARI AGENTLIGI" МЧЖ

Майдони 549 м² бўлган бинони капитал таъмирлаш бўйича танлов эълон қилади.

Танловда қатнашиш учун "Moliya yangiliklari agentligi" МЧЖга дастлабки ресурс сметасини ва локал-ресурс сметасини, корхонанинг молиявий аҳоли ҳақида солиқ инспекцияси томонидан тасдиқланган маълумотномани тақдим этишни сўраймиз.

Танлов бўйича таклифлар қабул қилишининг охириги мuddати 20 март соат 17.00 гача.

Маълумот учун ҳар куни соат 9.00 дан 18.00 гача қуйидаги телефонлар орқали мурожаат қилишни сўраймиз: 8 (371) 137-28-43, 137-28-42.

BAHAR AXBOROTI DOMASI

АХБОРОТ—ТАҲЛИЛИЙ ГАЗЕТА

МУАССИСЛАР:

Ўзбекистон Республикаси
Марказий банки

Жаҳон иқтисодий ва
дипломатия университети

"Moliya yangiliklari agentligi" МЧЖ

Тадбиркорликни ахборот билан
қўллаб-қувватлаш "Заковат"
ижтимоий жамғармаси

ТАҲРИР КЕНГАШИ:

Файзулла Муллажонов

(Таҳрир Кенгашининг раиси),

Ашур Қодиров

(Таҳрир Кенгашининг раис ўринбосари),

Равшан Охунов

(Таҳрир Кенгашининг

масъул котиби),

Раҳмон Каримов

Абдураҳмат Боймуротов

Баҳодир Хўжаев

Михаил Перпер

БОШ МУҲАРРИР

Шавкат Назаров

БОСИШГА ТАЙЁРЛОВЧИ:

"Moliya yangiliklari agentligi" МЧЖ

АХБОРОТ ХИЗМАТИ КўРСАТУВЧИЛАР:

Ўза, "Туркистон-пресс" НАО,

"Иқтисодий ахборот агентлиги",

"Бухоро-пресс" АА.

Реклама ва эълонлар учун

137-23-71

телефони орқали мурожаат қилинг.

ТАҲРИРИЯТ МАНЗИЛИ:

700000, Тошкент,

Пушкин кўчаси, 59-уй.

e-mail: bankingnews@tshtt.uz

Босилган материаллар муаллифларининг нуқтаи назари таҳририятнинг нуқтаи назарига мос келмаслиги мумкин. Рекламаларнинг мазмуни учун реклама берувчиларнинг ўзлари масъулдир.

Таҳририятнинг ёзма розилиги бўлганидагина, "БА" да эълон қилинган материалларни кўчириб босишга ижозат берилади. Қўлёзмалар тақриз қилинмайди ва қайтарилмайди.

Ⓣ Материал тижорат асосида чоп этилмоқда.

Газета Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлигида 137-тартиб рақами билан рўйхатга олинган.

Буюртма № Г-503

Тираж 8513 нусха.

Босишга рухсат этилди

14.03.2006 й.